

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2012

Milena Kubíková

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Socializační vliv kultury na odsouzené ve výkonu trestu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracovala:
Milena Kubíková

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Socializační vliv kultury na odsouzené ve výkonu trestu“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 1. 2. 2012

.....
Milena Kubíková

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině nejen za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, ale i po dobu celého studia.

Milena Kubíková

OBSAH

Úvod	2
1. Vymezení základních pojmů	4
1.1 Kultura, akulturace, socializace	4
1.2 Kultura v širším a užším smyslu	5
1.3 Estetická výchova	6
2. Vězeňská služba	10
2.1 Základní údaje o Vězeňské službě ČR	10
2.2 Výkon trestu odsouzených	12
2.3 Programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody	13
3. Historie českého vězeňství	17
3.1 Vznik českého vězeňství	17
3.2 Vězeňství habsburské monarchie	19
3.3 Vězeňství Československé republiky	23
3.4 Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava	27
3.5 Obnova československého vězeňství	28
3.6 Československé vězeňství podle sovětského vzoru	30
3.7 Reforma československého vězeňství	31
3.8 Reforma českého vězeňství	34
3.9 Současnost	36
4. Specifika výzkumu	39
4.1 Cíl výzkumu	39
4.2 Charakteristika metod	39
4.3 Popis výzkumného vzorku a sběr dat	39
4.4 Výzkumné otázky	40
4.5 Výsledky šetření a jejich interpretace	41
4.6 Závěry výzkumu	52
Závěr	55
Resumé	57
Anotace	58
Seznam použité literatury	59
Seznam příloh	61

Úvod

Instituce vězení ve společnosti vznikla, aby ochránila „slušné občany“ od těch, kteří jsou mechanismy trestního práva a soudnictví označeni jako pro společnost nebezpeční. Vězení je zvláštní sociální prostředí, které se značně odlišuje od prostředí běžného života. Jedním z nelehkých úkolů penitenciární péče je zachovávat u odsouzených jedinců nejen fyzické, ale také i psychické zdraví, a pro opětovný návrat do společnosti v nich podporovat takové postoje a dovednosti, které jim po propuštění na svobodu pomohou vést soběstačný život bez případné opětovné recidivy.¹

Vězeňské systémy procházejí velkými změnami. Tyto změny jsou charakterizovány směrem od pouhé izolace pachatele trestného činu, ke kvalitnějším způsobům zacházení s odsouzenými. Je to jeden z projevů humanizace ve vězeňství. Změny k lepšímu se projevují budováním oddělení specializovaného zacházení s odsouzenými, zlepšením vězeňského prostředí, moderními krizovými centry apod. Také narůstá počet speciálních pedagogů, psychologů, vychovatelů, sociálních pracovníků. Tito zaměstnanci mají dostatek odborných znalostí a dovedností, aby pomohli odsouzeným řešit jejich problémy. Pomáhají odsouzeným vyrovnat se lépe s výkonem trestu odnětí svobody, vedou je k vyšší osobní odpovědnosti, pomáhají jim v doplňování potřebného vzdělání, po propuštění z výkonu trestu připravují odsouzené na návrat do společnosti apod.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolila na základě svého působení u Vězeňské služby České republiky. Zajímám se o historii vězeňství, zejména o historii odívání, stravování a ubytování odsouzených ve věznicích.

Cílem bakalářské práce bude porovnání podmínek odsouzených ve výkonu trestu před rokem 1989 a po něm. Zaměřím se na kulturu stravování, ubytování, ošacení a hygieny ve věznicích, neboť sleduji i vliv vězeňského prostředí na nápravu vězně.

Práce je členěna do dvou základních částí – teoretické, která má tři části a empirické, která obsahuje jednu část. V první části této práce popíši základní pojmy, jako je kultura, enkulturace, socializace. Vysvětlím kulturu v širším a užším smyslu a zaměřím

---

¹ Historická penologie č. 1/2006

se na estetickou výchovu. V druhé části se budu věnovat Vězeňské službě ČR, výkonu trestu odsouzených a programů zacházení. Ve třetí části se budu zabývat historií odívání, stravování, ubytování odsouzených od počátku vězeňství až po současnost. V praktické části se zaměřím na průzkum úrovně a spokojenosti odsouzených se stravováním, odíváním a ubytováním ve věznicích.

1. Vymezení základních pojmů

V této kapitole se budu věnovat vymezení pojmů kultura, enkultura, socializace, resocializace, estetická výchova. Podrobněji se budu zabývat kulturou v širším a užším smyslu. Popis a seznámení s těmito pojmy nám pomůžou v orientaci v této problematice.

1.1 Kultura, enkulturace, socializace

Kultura – „*pojem kultura bývá nejčastěji vnímán jako komplex výtvorů lidské civilizace, ale je také vztahován k projevům chování lidí.*“² Zjednodušeně nazváno „lidský způsob života“

Znaky kultury

- není člověku vrozená, musí se jí naučit
- kultura jako celek je kolektivním produktem
- kulturní hodnoty se přenášejí z generace na generaci

Druhy kultury jsou:

materiální kultura – soubor jevů a procesů, které se vztahují k uspokojování materiálních potřeb člověka

duchovní kultura – soubor jevů, procesů, které se vztahují k uspokojování duchovních potřeb člověka

normativní kultura – společenské normy, jsou to obecná i konkrétní pravidla, vzorce chování³

Enkulturation – vědomé nebo nevědomé vrůstání do vlastní kultury, uskutečňuje se v procesu sociálního učení jako předávání kultury z generace na generaci. Sociálním učením si osvojujeme normy, tradice společnosti, vzorce chování, zvyky, jazyk a také poznatky.

Socializace – je proces postupné přeměny člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou, proces postupného začleňování se do života dané společnosti, proces učení se v dané společnosti žít. Člověk si prostřednictvím socializace osvojuje

---

² KRAUS Blahoslav, SÝKORA Petr, Sociální pedagogika 1, Brno 2009, s. 27

³ www.imaturita.cz

specificky lidské formy chování, jazyk, poznatky, hodnoty a normy. „*Můžeme také říct, že se jedná o vstup jedince do sociálního prostředí, proces kultivace člověka, jeho postupné utváření a zapojování do sociálních vazeb a sociálních rolí.*“⁴ Socializace probíhá po celý život a to nahodile a živelně.

1.2 Kultura v širším a užším smyslu

Kultura v širším smyslu – „*zahrnuje všechno to, s čím se člověk nerodí,*

- *ale co se musí naučit, aby se stal platným členem společnosti*
- *co sám většinou nevytváří, ale přejímá od starších*
- *co je spíše kolektivním a často anonymním, nastřádaným dílem mnoha generací*
- *co se udržuje tím, že se lidé o to starají a pečují*
- *co dané společenství spojuje a zároveň odlišuje od jiných*“⁵

Do kultury zahrnujeme například **umění**, které je součástí lidské kultury. V širokém slova smyslu je umění užitečná dovednost, kterou neovládá každý. Umění v užším smyslu používáme pro umělecká díla, pro uměleckou činnost. Zde se klade důraz na tvořivost, originalitu a individuální umělce. Do kultury v širším smyslu také patří **odívání**, je to označení pro výrobek nebo sadu výrobků z tkanin, látek, kůže, umělých hmot a dalších materiálů, které lidé používají pro ochranu nebo okrasu svého těla. Specifickým druhem oděvu jsou boty. Oděv slouží lidem především jako ochrana těla před klimatickými vlivy, před jinými mechanickými a tepelnými vlivy, také slouží na zakrytí nahoty, jako okrasa a též jako hygienický doplněk. Dále do kultury zahrnujeme **bydlení**, což je přebývání na určitém místě spojené zpravidla s přespáváním a s uložením osobních věcí. Pro mnohé lidi je to místo, kam se rádi vrací. V neposlední řadě do kultury patří **vyjadřování**. Vyjadřujeme se pomocí verbální komunikace, což je jazyk. Jazyk je znakový systém, pomocí kterého popisujeme věci, myšlenky a stavy. K vyjadřování používáme také neverbální komunikaci, jako jsou gesta, mimika, optika - vyjadřování hmatem, proxemika – vyjádření vztahu mezi lidmi prostřednictvím vzdálenosti, kinezika – pohyb těla, řeč očí, paralingvistiky – tón hlasu, posturologie – postoj těla.

---

⁴ www.imaturita.cz

⁵ www.muni.cz

Kultura v užším smyslu – „je pojem, který je vztahován k projevům chování lidí - tedy kulturou určitého společenství se míní jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy, jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávané tabu.“⁶

1.1 Estetická výchova

Estetika – „je to teorie působení krásna na člověka, vědní obor zabývající se otázkami krásy, podstaty umění a metodami umělecké tvorby.“⁷

Estetická výchova – je nedílnou součástí celoživotní výchovy, je to umělecká výchova a pěstování citových vztahů k přírodě, lidem a věcem, k vnímání krásy. Estetická výchova se výrazně podílí na formování osobnosti a utváření jejího postoje a vztahu ke společnosti. Umožňuje jedinci proniknout do světa lidí i přírody. Rozvíjí mravní kvality, kulturní zájmy i mezilidské vztahy. Má značný vliv na rozvoj kulturního života společnosti, je základem mezilidské komunikace. Estetická výchova musí být vedená emocionálně a cílevědomě, musí mít svoji strukturu a jasně stanovený cíl a úkoly. Trvalým cílem estetické výchovy je vytváření vztahu ke kulturním a uměleckým hodnotám. Hlavním úkolem estetické výchovy je uvědomělá, cílevědomá a citlivá příprava každého člověka k tomu, aby byl schopen zaujímat specifický estetický postoj ke skutečnosti, rozvíjet a umocňovat individuální dispozice a socializovat je. Důležité je klást důraz na individuální bohatství estetických prožitků a osvojování si kulturních a uměleckých hodnot.⁸

Estetická výchova úzce souvisí s výchovou mravní. Umění a krása působí nejen na estetické poznání a ideály člověka, ale i na formování mravních citů, názorů a na utváření celé osobnosti. Estetická výchova má blízký vztah k výchově rozumové. Bystří vnímavost, prohlubuje chápání vnímaného a přispívá k rozvoji poznávacích sil člověka. Estetická výchova je přímo spojena s pracovní výchovou jedince. Pokud je práce dobře organizována, je nástrojem estetické výchovy. Stále větší pozornost se věnuje vytvoření příjemného pracovního prostředí, které zlepšuje náladu a výkonnost. Estetická výchova

---

⁶ Průcha 2004, s. 45

⁷ Kolektiv autorů, Slovník cizích slov, Nakladatelství Pali 2008, s. 177

⁸ www.dobromysl.cz

je také úzce spjata s výchovou tělesnou. Zdraví a dobrý fyzický vzhled působí esteticky na celkový duchovní rozvoj člověka.

*„Estetická výchova tak představuje systematický proces, který vychází od nazírání, chápání a prožívání uměleckých děl a estetické stránky přírody i života, vede k tvůrčí činnosti a vyústuje v zušlechtnění všech stránek osobnosti.“*⁹ Základním prostředkem estetické výchovy je umění. V estetice zastává funkci poznávací, etickou i terapeutickou. Jako druhý hlavní prostředek estetické výchovy je prostředí. Prostředí na nás působí celý život, chápeme ho jako stálou interakci. Společenské prostředí nám poskytuje estetickou hodnotu architektonického prostředí měst, budov, parků atd. Důležitým prvkem prostředí je i morální atmosféra, to jakým způsobem na nás prostředí působí, především v úrovni mezilidských vztahů.

Estetická výchova u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody – trestné činy bývají zpravidla projevem myšlenkové a kulturní zaostalosti mravně narušených jedinců, převážná část pachatelů jsou lidé nekulturní, intelektuálně primitivní a hrubí. Většina z nich má základní vzdělání. Ve věznicích značná část odsouzených nejeví zájem o nic, nezajímají se o kulturu ani o sport. Obvykle pak svůj volný čas a nejen ten tráví povrchní, prázdnou a pasivní zábavou. Působit na takového jedince, systematicky ho rozvíjet v oblasti estetické výchovy není jednoduché. Vyžaduje to dlouhodobé působení speciálních pedagogů a vychovatelů s přihlédnutím k specifickým rysům osobnosti odsouzeného.

Cílem estetické výchovy u odsouzených je rozvíjet jejich vnímání, chápání, citové prožívání a hodnocení uměleckých děl a estetické stránky reality. Seznámit je se základními uměleckými díly národní i světové kultury, s jejich tvůrci a interprety a s hlavními etapami vývoje umění. Rozvíjet u odsouzených umělecké schopnosti a dovednosti v oblasti umění, rozvíjet morální stránku osobnosti odsouzeného a zdokonalovat jeho myšlení, chování a cítění.¹⁰

Estetická výchova působí na životní styl odsouzeného. Estetická kritéria musí zasáhnout veškerou úpravu a vybavení věznice. Jedná se o úpravu ubytovacích místností, chodeb, sociálních zařízení, ale i o chodníky, záhony, zeleň apod.

---

⁹ JÚVA, V. Základy pedagogiky, s. 134

¹⁰ Tamtéž

Neoddělitelným faktorem společensko-pedagogického prostředí ve věznicích jsou hromadné sdělovací prostředky. Odsouzení mají k dispozici tisk, rozhlas, televizi i film. Tímto způsobem neztrácejí styk s kulturním, politickým, hospodářským a sportovním světem. Další okruh prostředků estetické výchovy u odsouzených tvoří práce a mimopracovní činnost. Práce je tvůrkyní materiálních i duchovních hodnot a výchovy postojů k práci. Kromě práce má místo v systému esteticko-výchovných prostředků také hra, jako druhá základní lidská činnost, ve formě společenských nebo sportovních her. Významným činitelem estetické výchovy ve věznicích jsou tělovýchovné činnosti. Vedou jedince k osobní estetice i k estetice tělovýchovného prostředí a při mnoha sportech vedou přímo k estetickým projevům. Ve věznicích máme také školní formy estetické výchovy, které probíhají vyučováním ve vězeňské škole. Tu bohužel navštěvuje jen určitá část odsouzených. Těžiště estetické výchovy zde spočívá též ve speciálních esteticko-výchovných předmětech. Patří, sem zejména mateřský jazyk a literatura, hudební a výtvarná výchova a také dějepis.¹¹

Odsouzení mají možnost v rámci estetické výchovy navštěvovat divadelní představení nebo koncerty, které jsou uspořádány přímo ve věznicích. Odsouzení také mohou navštěvovat různé zájmové kroužky, které mohou být výtvarné, modelářské, pěvecké, hudební, dramatické, recitační atd. Tyto kroužky vyžadují odborné vedení z řad výchovného personálu nebo i z řad odsouzených.

Estetizace věznic

Člověk je kulturní bytost, která se snaží o úpravu prostředí za každých okolností. V případě, dlouhodobějšího pobytu na jednom místě je tato snaha intenzivnější. Vězni se pohybují v prostředí chudém a jednostranném na podněty a proto je zde snaha estetizaci věznic. Vězeňská služba usiluje o eliminování negativního vlivu vězeňského prostředí, snaží se motivovat odsouzené ke změně životního stylu.

V historii se estetika věznic a jejího okolí žádným způsobem neřešila. V 19. století nastalo zkvalitňování podmínek výkonu trestu, jehož součástí byla i stavba nových věznic. Cely se začaly vymalovávat bílou barvou, používalo se vápno jako desinfekce. Od druhé světové války se začíná objevovat používání šedé olejové barvy do výše cca 1,5 m v chodbách a dalších provozních prostorách, z důvodu větší odolnosti proti

---

¹¹ JÚVA, V. Základy pedagogiky, s. 135

poškození. Naopak v 50. letech se hodilo spíše neudržované prostředí, což vycházelo z tehdejších postojů ohledně vězeňství. Rovněž sovětsí poradci prosazovali ty nejhorší podmínky pro vězně. V pozdější době bylo nutné dodržovat hygienické předpisy, a z tohoto důvodu se cely musely malovat přibližně jednou za tři roky. Proto se používala jednotná bílá barva, většinou vápno. V době, kdy byl náčelníkem SNV J. Konečný se objevil předpis, podle něhož musel být nábytek natřen zelenou barvou a rovněž byl používán zelený pruh na zdech na chodbách. V 70. letech Výzkumný ústav penologický zkoušel experimenty v barvě nábytku u mladistvých a v první nápravné výchovné skupině. V současné době jsou cely vymalovány také na bílo. Co se týká estetizace cel (květiny, fotografie, plakáty, obrázky apod.) je přísně kontrolována a na běžných odděleních zakázána. U odsouzených umístěných na specializovaných odděleních je možnost estetizace cel ze strany vězňů jedním z motivačních faktorů. Jedním z dalších projevů estetizačních snah ve věznicích jsou malby ve vycházkových dvorech. Téměř vždy jsou zajímavým projevem výtvarného citění odsouzených, někdy mohou mít i určitou výtvarnou hodnotu. Pokud jsou obzvláště povedené, mohou ve vycházkových dvorech zůstat i roky.¹²

Bohužel současný stav vězeňství v ČR, kdy se potýkáme s přeplněností věznic, neposkytuje mnoho možností jak působit na výchovu člověka za pomoci prostředí, jeho pedagogiky a estetiky.

---

¹² www.vscr.cz

2. Vězeňská služba České republiky

V následující kapitole se budu věnovat vězeňské službě. Popíši činnost vězeňské služby, jaké existují typy věznic, výkon trestu odsouzených a programy zacházení.

2.1 Základní údaje o vězeňské službě

Vězeňská služba jako součást trestní justice respektuje právní řád České republiky, Listinu základních práv a svobod a Doporučení Rady Evropy. Zajišťuje provoz vězeňských zařízení, výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Také dohlíží na pořádek a bezpečnost v budovách a v místech činnosti soudů a ministerstva. Předvádí a zajišťuje eskorty vězněných osob. K dalším úkolům patří výzkum v oboru penologie, jehož výsledky aplikuje v praxi. Důležitou součástí činnosti je vytváření podmínek pro zaměstnávání, vzdělávání a rekvalifikaci vězňů. V tomto roce přesahuje počet uvězněných osob 23 000. Oproti tomu zaměstnanců vězeňské služby stále ubývá. Vězeňská služba spravuje 37 věznic a 2 detenční ústavy. V lednu 2012 byla otevřena nová věznice pro ženy v Přílepech u Prahy.

Každá věznice má svého ředitele, správu centrálně zajišťuje generální ředitelství, které spadá pod ministerstvo spravedlnosti. Věznice můžeme dělit do dvou základních kategorií: **na věznice a vazební věznice**. Do vazebních věznic jsou umísťováni obvinění – zde platí presumpce nevinny. Kdežto do věznic jsou již umísťováni odsouzení – tedy lidé, kteří prošli soudním řízením, a vina jim byla prokázána. Dále věznice dělíme podle čtyř typů. Jednotlivé typy věznic se liší přísností režimu odsouzených, to znamená rozsahem stanovených práv a povinností, rozsahem možnosti udělování odměn. Zařazení odsouzeného do určitého typu věznice je provedeno na základě rozhodnutí soudu a je součástí rozsudku nebo rozhodnutí, který odsouzenému ukládá výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. V České republice jsou čtyři typy věznic: s dohledem, s dozorem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou. Ve věznicích s ostrahou a zvýšenou ostrahou jsou pachatelé nejzávažnějších trestných činů.

Věznice typu A – s dohledem

V těchto věznicích vykonávají tresty lidé odsouzení za nejméně závažné trestné činy a jsou to věznice s minimálním střežením. Dozor zde provádějí vychovatelé vězeňské služby. Denní režim je uzpůsoben pracovním aktivitám odsouzených. Většina odsouzených pracuje ve vlastní věznici, nebo na pracovištích mimo objekt věznice bez dozoru zaměstnance vězeňské služby. Po pracovní době jim lze umožnit volný pohyb mimo věznici. Ložnice odsouzených se nezamykají. V mimopracovní době mají odsouzení možnost nosit vlastní oděv a zúčastňovat se aktivit mimo věznici. Návštěvy se konají zpravidla bez dohledu zaměstnance. Ředitel věznice může jednou za dva týdny povolit opuštění věznice až na 24 hodin.

Věznice typu B – s dozorem

V této věznici se odsouzení pohybují zpravidla organizovaně pod dozorem zaměstnance vězeňské služby. Za splnění určitých podmínek může ředitel věznice povolit těmto odsouzeným volný pohyb uvnitř věznice. Odsouzení pracují zpravidla na nestřežených pracovištích mimo věznici, zaměstnanec VS zde provádí pouze namátkovou kontrolu. Ložnice odsouzených jsou na noc uzamykány. V mimopracovní době jim je povolen k nošení civilní oblek. Na kulturní a jiné akce mimo věznici, jsou převážně doprovázeni zaměstnancem VS. Návštěvy, zpravidla probíhají bez dohledu. Jednou za měsíc lze povolit opuštění věznice až na 24 hodin.

Věznice typu C – s ostrahou

Nejvíce odsouzených vykonává trest ve věznicích s ostrahou. Je určena pro závažnější případy odsouzení jako poměrně přísný režim výkonu trestu odnětí svobody. Běžně jsou v tomto typu věznice užívány stavebně technické prostředky stejně tak jako ozbrojené stráž. V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance a na ubytovnách jsou uzamykáni i přes den. Při plnění pracovních povinností se mohou výjimečně pohybovat ve věznici volně. Pracují zpravidla uvnitř věznice nebo na střežených pracovištích mimo věznici. Dohled nad pracovní činností je nejméně 1x za 45 minut. Návštěvy jsou zpravidla pod dohledem zaměstnance. Výjimečně lze jednou za měsíc povolit opuštění věznice až na 24 hodin. Zvláštní péče je věnována zejména resocializačním programům a programům zacházení.

Věznice typu D – se zvýšenou ostrahou

Tento typ věznice je považována za vůbec nejpřísnější typ věznice a je určena pro pachatele nejzávažnějších trestných činů. V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem příslušníka. Jejich cely jsou po celý den uzamykány. Pracovní činnost vykonávají pouze na střežených pracovištích uvnitř věznice nebo v celách. Dohled nad pracovní činností je nejméně 1x za 30 minut. Odsouzeným se nepovoluje volný pohyb uvnitř věznice. Návštěvy jsou zpravidla pod dohledem příslušníka. Výjimečně lze jednou za měsíc povolit opuštění věznice až na 24 hodin.

Ústav zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence je typ ochranného opatření pro pachatele závažné trestné činnosti. Je určen pro osoby s vysokou mírou nebezpečnosti pro společnost, kdy jejich duševní stav trvale i dočasně způsobuje, že se závažné trestné činnosti dopouštějí. V současné době máme dva detenční ústavy, které jsou ve Vazební věznici Brno a ve Věznici Opava.

V jedné věznici mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel trestu. Dále jsou zřizovány zvláštní typy nebo oddělení věznic určené pro mladistvé. Jednotlivé typy věznic se liší podle zákonem upravené podmínky zaměstnávání, volného pohybu, práce s odsouzenými prostřednictvím programů zacházení a také přístupu personálu k samotným odsouzeným. Určené zákonné možnosti jsou v jednotlivých typech věznic velmi úzce spjaty se spokojeností odsouzených s výkonem trestu odnětí svobody jako takovým. Všechny tyto jednotlivé složky tvoří životní spokojenost odsouzených. Záměrem této vnější diferenciaci v jednotlivých typech věznic je oddělovat méně narušené odsouzené od více narušených a vytvářet podmínky pro uplatňování účinnějších prostředků resocializačního působení vzhledem k jednotlivým skupinám odsouzených.¹³

2.2 Výkon trestu odsouzených

„Hlavním cílem trestu odnětí svobody je výchovné působení na pachatele trestného činu, dosažení změny struktury v jeho chování žádoucím způsobem a jeho zdárná

---

¹³ www.vscr.cz

*reintegrace do intaktní společnosti.*¹⁴ Život odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody se velice změní, podléhá řadě předpisů, musí se podřídít pravidlům a autoritě zaměstnanců vězeňské služby. Vězeň tráví většinu času s dalšími vězni, jejichž společnost si nevybral a ve vězení ztrácí soukromí. S tímto soužitím mají problémy lidé, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé a adaptovat se na vězeňské podmínky jim činí nemalé problémy.

*„V současné době je trend humanizace výkonu trestu odnětí svobody. To znamená, že se přizpůsobuje výkon trestu jednotlivým skupinám odsouzených z důvodu jejich individuálních zvláštností a cílem je dosáhnout opětovného zapojení jedince do života normální společnosti. Realizace tohoto procesu je v prostředí věznic prováděna obecnými výchovnými metodami a metodami zacházení s vězni (metodami stanovenými zákonem a dalšími normami), dále speciálními metodami zaměřenými na individuální i skupinovou formu práce s odsouzenými. Jedním s hlavních nástrojů realizace těchto speciálních metod jsou programy zacházení, které zahrnují souhrn pracovních, vzdělávacích, zájmových a speciálních aktivit.“*¹⁵

Skladba odsouzených se v posledních letech změnila, některé trestné činy zanikly (příživnictví, absence v zaměstnání, nepovolené překročení hranice aj.), oproti tomu narostl počet trestných činů daňových a podvodů. Také začalo přibývat odsouzených s psychopatickými rysy osobnosti, osob závislých na omamných a psychoaktivních látkách, osob mladistvých či osob odsouzených k výjimečným trestům, zvýšil se rovněž počet odsouzených cizinců nebo sexuálních deviantů.

2.3 Programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody

Výchovný vězeňský systém musí zaručit, že odsouzení jedinci nebudou odcházet z výkonu trestu narušenější, než byli v době svého příchodu do věznic. Ve věznicích pobývají odsouzení, kteří sebou přinášejí nejrůznější negativní vlivy, vznikají zde celé řady zlovyků a škodlivých jevů, které negativně působí na jedince. Patří mezi ně lhostejnost, lež, pokrytectví, otrlost, podvod, podlézavost apod. Ve věznicích také často vznikají homosexuální návyky, rozvíjejí se pocity méněcennosti, apatie, frustrace

---

¹⁴ www.vscr.cz

¹⁵ www.vscr.cz

a deprivace. Centrum výchovného působení spočívá v odstranění negativních vlivů odsouzeného a v potlačení negativních prvků v osobnosti jedince. Je nutné podpořit a rozvíjet pozitivní vlastnosti, zájmy, vztahy a rysy osobnosti. Jedním z hlavních prostředků při zacházení a práci s vězni je **program zacházení**, který je stanoven každému odsouzenému individuálně.

Na realizaci programu zacházení s odsouzenými se podílejí pedagog volného času, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel, lektor-instruktor, vychovatel - terapeut. Při samotné realizaci programu zacházení je nezbytnou nutností jednat s odsouzenými takovým způsobem, aby bylo zachováno jejich zdraví a pokud to doba výkonu trestu umožňuje podporovat takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu s platnými zákony ČR. Při zpracování programu zacházení se uplatňují následující zásady: individuální přístup, motivace, přiměřenost, komplexnost, zpětná vazba, cílevědomost, systematičnost, soustavnost a perspektivnost. Program zacházení je základním prostředkem cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného a určuje okruh konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit, nebo které může vykonávat. Je zpracován speciálními pedagogy na základě komplexní zprávy o odsouzeném, která obsahuje záznamy o průběhu výkonu vazby, pedagogickou, psychologickou, zdravotní charakteristiku a dále sociální anamnézu, s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.¹⁶ Mezi základní cíle programů zacházení patří především zapojení odsouzených do prací potřebných pro věznici, pochopení smyslu práce, vytvoření si určitého režimu dne a posílení zejména smyslu pro odpovědnost. Aktivním navštěvováním vzdělávacích aktivit čerpají odsouzení nové vědomosti a informace a tímto způsobem získávají návyky na kvalitní trávení volného času. Účastí ve vzdělávacích a zájmových aktivitách se učí trpělivosti a sebeovládání, korigování svého chování. Udržováním kontaktů se sociálním zázemím se dá zamezit ztrátě sociálních vazeb. Odsouzení by se neměli dopouštět porušování vnitřního řádu věznice a vyvarovat se konfliktnímu jednání ve vztahu k okolí.

V programu zacházení s odsouzenými jsou zahrnuty.

1. pracovní aktivity
2. vzdělávací aktivity

---

¹⁶ Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/99 Sb. ve znění pozdějších předpisů

3. speciálně výchovné aktivity
4. zájmové aktivity
5. oblast utváření vnějších vztahů¹⁷

Pracovní aktivity

Těmito aktivitami se rozumí: vlastní zaměstnávání, práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice, pracovní terapie, vedená zaměstnanci vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním. Při zařazování odsouzených na pracoviště se přihlíží k pracovní kvalifikaci, předpokladům vykonávat pracovní činnost, zdravotnímu stavu, k pracovní poptávce v daném regionu věznice, v neposlední řadě také k pracovním návykům. Většina odsouzených pracuje ve výkonu trestu poprvé za svůj život. Také je kladen velký důraz na vytváření podmínek pro získávání a zvyšování pracovní kvalifikace odsouzených. Odsouzení se podílí na vnitřním provozu věznice, kde nacházejí pracovní uplatnění například v kuchyni, prádelně, truhlárně, výstrojním skladu, kotelně, autodílně apod. Odsouzený je povinen pracovat, pokud mu to umožní jeho zdravotní stav. Pracovní podmínky se řídí podle obecných pracovně právních předpisů. Odsouzeným přísluší odměna za vykonanou práci. Z pracovní odměny jsou prováděny srážky například k úhradě výživného dětí nebo k úhradě nákladů spojených s výkonem trestu odnětí svobody. Zbylá část pracovní odměny se rozdělí na kapesné a úložné. Z úložného může odsouzený plnit další závazky nebo poskytovat příspěvky své rodině. Zbylé úložné se odsouzeným vyplácí v den propuštění z výkonu trestu. Pracovní terapie je realizována formou zájmových kroužků např. zahrádkářského, keramického, chovatelského apod. Pracovní aktivity slouží k získání pracovních návyků a nových dovedností, k odpovědnosti za vykonanou práci, k ekonomickému zajištění odsouzených a tím pomáhá k udržení sociálních vazeb.

Vzdělávací aktivity

Vzdělávání je jedním z předpokladů rozvoje osobnosti, společenských schopností a zvýšení možnosti znovu se začlenit do společnosti. Možnost zvýšení kvalifikace ve VTOS je dle daných podmínek konkrétní věznice. Vzdělávání se realizuje formou různých vzdělávacích kurzů. Zájem z řad odsouzených je především o výuku výpočetní techniky, kurzy cizích jazyků, kurzy sociálně právní pomoci, či poučení o povinnostech uchazeče na úřadu práce. Dále jsou pracovníky vězeňské služby organizovány

---

¹⁷ Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/99 Sb. ve znění pozdějších předpisů

vyučovací kurzy pro doplnění základního školního vzdělání. Při některých věznicích jsou zřízeny učiliště, učňovské školy, které umožňují odsouzeným získání odborné kvalifikace a pomohou jim rozšířit možnosti uplatnění. K samostudiu odsouzených slouží vězeňské knihovny, kde si mohou zapůjčit odbornou literaturu pro své vzdělávání.

Speciálně výchovné aktivity

Speciálními výchovnými aktivitami se rozumí individuální či skupinová činnost s terapeutickými prvky, např. sociálně pedagogický výcvik, pracovní terapie, návštěvy protidrogové poradny, sociální výcvik. Zaměřují se na zvládání zátěžových situací nebo získání schopnosti uspokojovat své potřeby společensky vhodným způsobem. Realizací těchto postupů se zabývají specialisté oddělení výkonu trestu v souladu s popisem své funkce (vychovatelé, sociální pracovníci, psycholog, speciální psycholog)

Zájmové aktivity

Tyto aktivity slouží k udržení a rozvoji fyzického i psychického zdraví odsouzených, jsou zaměřeny na přijatelné způsoby trávení volného času a vlastní seberealizaci. Jedná se o kroužky různého zaměření, sportovní a vzdělávací činnosti. Největší zájem mají odsouzení o sportovní aktivity.

Oblast utváření vnějších vztahů

Oblastí utváření vnějších vztahů se rozumí pořádání – účast na besedách, kde jsou odsouzení seznamováni se světem mimo věznici, posilování vazeb s vnějším světem. Do této oblasti lze zařadit kontakt s rodinou, kamarády apod. Tyto aktivity připravují odsouzené na život na svobodě, utváření, udržování a posilování vztahů odsouzeného s civilním světem, především však s rodinou. Kontakt s rodinou probíhá udržováním korespondence a také formou návštěv. Činnost v oblasti utváření vnějších vztahů vrcholí s blížícím se koncem trestu odsouzeného, odsouzený je zhruba jeden měsíc před koncem trestu zařazen na tzv. výstupní oddělení. Zde s ním spolupracuje sociální pracovník, který odsouzeného informuje o podmínkách pomoci ze strany státu (příznání příspěvků, podpory). Dále zjišťuje, zda má odsouzený zajištěné či přislíbené zaměstnání a ubytování nebo zda potřebuje pomoci. Na tomto oddělení vrcholí přípravy odsouzeného k životu na svobodě.

3. Historie českého vězeňství

V této části bakalářské práce se budu věnovat historii vězeňství, především se zaměřím na historii odívání, stravování, ubytování odsouzených od počátku vězeňství až po současnost.

3.1 Vznik českého vězeňství

České vězeňství je spjato s vývojem společenské instituce v okolních státech. Naše země je součástí evropského společenství a vždy byla ovlivňována okolními státy a zároveň na ně také působila. Vznik a vývoj českého vězeňství úzce souvisí se vznikem a vývojem státu, trestního práva a soudnictví na území Čech, Moravy a Slezska, ke kterému došlo po sjednocení českých kmenů v 10. století za vlády přemyslovského knížete Boleslava II. Až do poloviny 18. století byl trest pro pachatele odplatou za nezákonné jednání a přísný trest měl odradit další pachatele od protizákonného chování. Přelom nastává roku 1765, kdy císařovna Marie Terezie provedla reorganizaci soudnictví. Kupříkladu zakázala mučení při výslechu. Převratnou změnu přinesl až nový trestní zákoník z roku 1787. Trest měl sloužit k nápravě pachatele a nebýt jen pomstou. Tato změna zásadně ovlivnila vývoj vězeňství u nás.

Ve středověku ještě nebyly věznice jednotným státem řízeným systémem, tak jak jsme v současnosti zvyklí. Města a vrchnost spravovaly vlastní žaláře, které především sloužili k zajištění dopadených provinilců. O jejich osudu rozhodovala nejen závažnost spáchaného deliktu, ale také příslušnost k určité sociální třídě obyvatel českých zemí. Nejmírnější bývalo „horní vězení“, které se nejčastěji nacházelo přímo na radnici. Zde pobývali především nejbohatší měšťané, kteří si mohli dovolit určité pohodlí. Světnice byla vybavena stolem, židlí, lavicí a především kamny, která byla životně důležitým doplňkem. Těžší vězení se totiž nevytápěla ani při největších mrazech. V některých městech byly z hygienických důvodů světnice pravidelně vykuřovány. Těžší vězení představovala šatlava, která byla určena ostatním obyvatelům města. Zde existovaly výrazně horší poměry, byla zde zima, větší počet vězněných a neexistující hygienické zařízení. Nejnebezpečnější zločince umísťovali do podzemních prostor radnice.

Nejtvrdší byl tak zvaný “kabát“ kam zločince spouštěli po provaze otvorem ve stropě. V těchto prostorách bylo téměř nemožné dlouhodobě přežít. Hygiena byla umožňována pouze osobám v horním vězení. Ošacení měli provinilci vlastní, výměna oděvů byla umožněna jen nejbohatším měšťanům.

K nejstarším dochovaným zprávám, které se zmiňují o stravování během uvěznění, patří staroměstský nález z roku 1338, který se vztahoval k dlužníkům. Viníci zde byli drženi v železech o vodě a suchém chlebu. Staropražská práva z 15. století uváděla délku jejich pobytu v městské šatlavě na 3 dny, pak byli předáváni do domácího vězení k věřiteli. Tato právní norma pamatovala i na jídelníček. Vězněné osoby měli dostávat dvě teplá jídla denně, hrách s masem k obědu a zelí s masem k večeři, což mohli zapít pintou piva. Nechyběl ani dostatek chleba, také platil zákaz žalářování v temných studených prostorách. Tato nařízení se bohužel nedodržovala. Chudí provinilci, kteří se nemohli vyplatit, museli žebrot, aby netrpěli hladem. Žebroti pod dozorem šatlavního hospodáře, který je vyváděl ven. Nebo si zavěšovaly do oken váčky, do nichž měšťané dávali potraviny, někdy dokonce i peníze. V horním měšťanském vězení si vězni nechávali nosit jídlo od rodiny, nebo si domluvili stravování přímo s biřicem. V tomto období byla ve vězení velmi rozšířená konzumace alkoholu. Raně novověký vězeň se musel v ohledu stravování spoléhat sám na sebe nebo požádat o pomoc rodinu, příbuzné či známé.

Situace vězeňství se měnila jen velmi pomalu, první změny nastaly roku 1787, kdy byl vydán „Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně“ a zaručoval odsouzeným, že výkon trestu pro ně nebude znamenat smrt hladem. Zákoník ustanovoval rozličné způsoby výkonu trestu a jídelníček. Nejzávažnější zločinci si odpykávali trest v nejtěžším žaláři o chlebu a o vodě, byli trvale přikováni a spali pouze na hrubých prknech. Lepší podmínky měli provinilci odsouzení k těžkému a mírnému žaláři, dostávali navíc půl libry masa, která se podávala dvakrát až třikrát týdně. Na přelomu let 1783 a 1784 začal fungovat systém, kdy byl z každé cely vybrán jeden odsouzený a pod dohledem dozorců třikrát týdně opatroval nákupy a připravoval jídlo na otevřeném ohništi.¹⁸

---

¹⁸ Historická penologie č. 3/2010

O počátku vězeňského stravování můžeme hovořit v souvislosti s vydáním císařského příkazu roku 1784, jenž stanovil zásady pro stravování. Odsouzení nesměli dostávat hotové peníze a nemohli si ani sami vařit. Z tohoto důvodu vznikla první hromadná kuchyně s měděným kotlem, kde dva vězni připravovali teplá jídla. Základem byla půllibrová porce masa (cca ¼ kg), k níž příslušel ještě příkrm, který byl z krup, luštěnin nebo zeleniny. Vše doplňovala porce chleba o váze jeden a půl libry, který představoval jediný pokrm v bezmasých dnech. Výjimkou byli nemocní vězni, kteří na základě rozhodnutí lékaře měli nárok na teplé jídlo každý den. Doživotně odsouzení dostávali jen suchý chléb a vodu, později dostávali čerstvé kysané zelí jako preventivní opatření proti kurdějím. K dalšímu zlepšení života odsouzených došlo roku 1790, za vlády císaře Leopolda II. Zavedl každodenní teplou polévku pro všechny odsouzené. Dokonce i nejnebezpečnější zločinci měli nárok na teplou stravu třikrát týdně, obvykle to byly vařené luštěniny. Poměry se opět zpřísnily roku 1796 tzv. Západohaličským trestním zákoníkem. Trestanci v nejtěžších žalářích začali dostávat suchý chléb a měli nárok na teplé bezmasé jídlo třikrát týdně. Zhoršili se i podmínky pro vězně v žaláři těžkém, každodenně dostávali vařenou stravu, ale pouze luštěniny a zeleninu. Masitý pokrm setrval jen v mírném žaláři. Tuto praxi převzal i rakouský zákoník, který ji rozšířil o jeden teplý pokrm určený provinilcům v těžkém vězení. Běžné mytí bylo pravidelně umožňováno jen státním vězňům. Ošacení měly civilní osoby zpočátku vlastní nebo jim byly přidělovány starší vojenské oděvní součástky. Od roku 1784 byl zaveden jednotný vězeňský oděv – košile, halena, kalhoty, punčochy (letní z hrubé lněné tkaniny, zimní ze sukna), boty kotníčkové – vojenské, kožená čepice, tzv. státní vězni se oblékali z vlastních prostředků. Tímto způsobem vše probíhalo až do poloviny 19. století, kdy začaly rozsáhlé reformy.¹⁹

3.2 Vězeňství habsburské monarchie (1850 – 1918)

„V roce 1850 dochází na území habsburské monarchie včetně Čech, Moravy a Slezska k zestátnění soudnictví a vězeňství. Ve 2. polovině 19. století se rozvíjí vzdělávání vězňů, zejména mladistvých a sociální pomoc při propuštění, které poskytovaly dobrovolné spolky. Podle trestního zákona č.117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích byl odstupňován trest odnětí svobody na těžký žalář, žalář, tuhé

---

¹⁹ Historická penologie č. 3/2010

vězení a vězení. Rozdíl spočíval zejména v poutání, stravování, odívání a zařazování trestanců do pracovní činnosti.“²⁰ Provinilci byli umisťováni po určitou dobu na samostatné cele a zbytek trestu pobývali na společné ložnici. Trestanci byli rozdělováni do 3 kázeňských tříd, podle stupně zločinnosti a dosažené nápravy a v těchto třídách měli různá zvýhodnění (např. nákup zboží, dopisování, návštěvy aj.) K odlišení trestanců dle disciplinárních tříd sloužily barevné šátky: pro první třídu bílý šátek, pro druhou třídu žlutý šátek a pro třetí třídu černý šátek. Každý trestanec samovazby byl navíc označen žlutým štítkem s číslem cely, který nosil na levé straně prsou. Chování a činnost trestanců upravoval tzv. Domácí řád, jeho porušování bylo kázeňsky trestáno. Do vydání zákona č. 16/1914 ř. z., o sboru stráže vězeňské byly trestní ústavy hlídané vojskem.²¹

Ošacení

Všichni vězni nosili kalikové prádlo. Vězeňský oděv se skládal z čepice hrcovitého tvaru s koženým štítkem, blůzy a kalhot, košile, šátku na krk, ponožek. Blůzy a kalhoty byly šity z hnědé haliny pro zimní období a pro letní období z krémového cvilinku. Obuv se nosila černá kotníčková vojenského vzoru. V zimě se ještě nosila barchetová kazajka a tzv. „gamaše“. Ženy nosily košili, spodničku, vrchní šaty, punčochy, střevíce, čepce a také šátek na krk.

Strava

Ke změně zajišťování jídla pro vězně došlo v období 1879 – 1888, kdy věznice přešly na stravování ve vlastní režii, do této doby stravu do věznic dodávali soukromí podnikatelé. Začaly se budovat ústavní kuchyně a vývařovny. Nový stravovací systém přinesl obrovské finanční úspory. Ve skladbě jídelníčku nenastaly výrazné změny, strava byla pestrá, ale oproti uplynulým obdobím byla plnohodnotná. Příklad chleba pro odsouzeného byl 700g až 840g na den. Ráno vězni dostávali polévku zápražkovou, octovou nebo chlebovou, v neděli doplněnou o polévku masovou. Ve všední den k obědu byla polévka například bramborová, fazolová, hrachová, rýžová nebo kroupová. Příkrmy byly vařeny z luštěnin a obilovin zastoupených hrachem, kroupami, rýží a vařenou krupicí. V neděli byla hovězí polévka se zavářkou, 140g hovězího masa a k tomu sběračka zelí, nebo kapusty, řepy, špenátu. V roce 1915 vyšlo nařízení

---

²⁰ www.vscr.cz

²¹ www.vscr.cz

ministerstva spravedlnosti, které pozměňovalo vězeňské stravování. Rozšířil se sortiment podávaných pokrmů, ale současně docházelo k postupnému omezování jejich množství a kvality. Na stravě se podepsala první světová válka, kdy začal být citelný nedostatek životně důležitých potřeb, zvláště potravin. To se negativně projevilo na zdravotním stavu vězňů.²²

Ubytování

V roce 1889 vznikla Věznice Pankrác, na níž popíši ubytování vězňů v tomto časovém období. V této době byla prostorová norma na jednoho vězně 18 -20 m³. Do cel byli umísťováni vězni v počtech po 4, 8 nebo 12. Ložnice společné vazby byly opatřeny postelemi s kovovou konstrukcí a dřevěnými stoly se snímatelnou deskou. Deska sloužila z jedné strany k psaní dopisů a z druhé strany ke stravování. Postele ve společných celách musely být navzájem od sebe vzdáleny nejméně půl metru. Také se zde nacházely lavice, závěsné skříňky na ukládání osobních věcí a kbelík na vodu. Na konci každé chodby bylo stanoviště dozorce, záchody a úklidová cela. V suterénu byly umývárny s vanami, oddělenými dřevěnými příčkami. Cely vytápěla horkovzdušná kotelna, v které se topilo dřevem a uhlím. V celách samovazby připadlo na jednoho vězně 28 m³ (4,2 m délky, 2,2 m šířky a 3 m výšky). Cela na samovazbě byla vybavena kovovou postelí, která se sklápěla ke zdi, dřevěným stolem se stoličkou, dřevěnou skříňkou k ukládání osobních věcí, kovovým válcovým tělesem horkovodního topení, uzavíratelným kovovým záchodovým vědrem a plivátkem.

Hygiena

Koupání celého těla se obměňovalo s koupelí nohou jedenkrát měsíčně. Trestanci se holili jednou týdně a stříhání vlasů bylo prováděno jedenkrát za dva měsíce. Odsouzeným nebylo dovoleno půl roku nosit vous. Čisté spodní prádlo bylo vydáváno každý týden, ložní prádlo jednou za měsíc. Trestanci měli povinnost udržovat tělesnou čistotu. Každý den ráno si myli obličej a ruce a museli si česat vlasy. Ti trestanci, kteří dělali špinavou práci, měli povinnost několikrát denně umývat si obličej i ruce a čistit si šaty i obuv.

---

²² Historická penologie 3/2010

Denní pořádek

Denní pořádek se odlišoval ve všední dny, v neděli a ve svátek. Ve všední dny v letním období (duben až září) vstávali vězni v 5 hodin, v zimním období (říjen až březen) v 6 hodin. Po probuzení měli trestanci povinné mytí obličeje a rukou, česání vlasů, vypláchnutí úst, vyčištění šatů a obuvi, upravení lože a také měli povinnou náboženskou modlitbu. Posléze se rozdělovala snídaně: dávka chleba, polévka a čerstvá voda. Dospělí trestanci měli povinnost pracovat, jejich pracovní doba v letním období trvala od 6 do 12 hodin a v zimním období od 7 do 12 hodin. Před obědem byla opět nařízena společná modlitba na společné vazbě a poté následoval oběd. Polední odpočinek trval do 13 hodin, ale trestanci nesměli odpočívat na lůžku. Odpolední pracovní doba trvala od 13 do 19.30 hodin ve všední dny a do 18.30 v sobotu. Přerušení pracovní doby nastalo z důvodu vycházky a to na 1 hodinu, pokud byly příhodné povětrnostní podmínky. K přerušení práce docházelo také v 16 hodin, za účelem výdaje a konzumace vedlejších požitků a čerstvé vody. Pouze v zimních měsících byla vydávána večerní polévka. Poté následovala večerní modlitba a po ní museli trestanci ulehnout, v zimní době ve 20 hodin a v letní době ve 20.30 hodin. Čas ke vstávání, začátku a ukončení pracovní doby a uléhání byl vyhlášen zvoncem. Pracovní činnost mohla být nahrazena účastí trestance na školním vyučování, které probíhalo od 8 do 12 hodin a popř. pokračovalo od 14 do 16 hodin. Školní vzdělávání bylo povinné pro mladé trestance ve věku 14 - 21 let a nigramotné a pologramotné dospělé trestance do 35 let věku. Rozdílný denní režim byl o nedělích a svátcích. Trestanci vstávali v 6 hodin. Do 7 hodin se věnovali čištění šatů a bot. V 8 hodin byla ranní bohoslužba. Trestanci katolického a evangelického vyznání nemuseli pracovat v neděli a o křesťanských svátcích. Oproti tomu židovští trestanci nebyli nuceni k práci o sobotách a židovských svátcích. V neděli byla uskutečňována všeobecná vzdělávací výuka v českém a německém jazyce. Ve dnech klidu se trestanci zaměstnávali četbou, posloucháním předcítání spoluvězně, vypracováním školních úloh, kreslením, psaním dopisů a takovým dobrovolným pracím, které nenarušovaly klid a pořádek věznice a byly povolené ředitelem.²³

---

²³ Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice 2009, s. 16 - 17

3.3 Vězeňství Československé republiky (1918-1939)

Československá republika převzala justiční a vězeňský systém od rakouské monarchie. Vězeňský režim se postupně začal zmírňovat, byla zde snaha o nápravu zločinců. Trestanci byli rozdělováni většinou do tří kázeňských tříd podle povahy trestných činů. V roce 1928 existovalo v ČSR 6 mužských věznic, které sloužily k výkonu trestu od 1 roku až po doživotí. Z toho 2 trestnice byly určeny pro prvotrestance a polepšitelné recidivisty (Plzeň, Leopoldov) a dvě trestnice pro nepolepšitelné trestance (Kartouzy, Ilava). Za nepolepšitelné pokládala tehdejší právní úprava ty, kteří byli odsouzeni třikrát za zločin téhož druhu. Také byla určena trestnice pro choré a invalidní trestance (Mírov) a trestní ústav pro mladistvé do 20 let s trestem nad 6 měsíců (Mikulov). Rovněž existovala ženská trestnice (Řepy u Prahy). Vězeňství bylo řízeno ministerstvem spravedlnosti.²⁴ Průměrný hrubý náklad na jednoho trestance činil v trestnici 24,15 Kčs denně, včetně nákladů na stravu, oděv, teplo a světlo, což činilo 6 Kčs denně a nákladu na udržování ústavu na jeho zařízení a na potřeby personálu. Od této částky odečteme výnos pracovního a hospodářského provozu, který dělal 9,70 Kčs na osobu a den. Z toho vyplývá, že stát doplácel na jednoho trestance v průměru 14,45 Kčs denně. V roce 1929 prošlo československými věznicemi 58 901 vězňů a státní doplatek na vězně dokonce klesl na 13,35 Kčs.²⁵

Ošacení

Ve vyšetřovací vazbě bylo vězňům povoleno nosit vlastní oděv a prádlo, ale na hlavě museli nosit muži vězeňskou čepici a ženy bílý šátek. Od roku 1929 byly pokrývky hlavy zrušeny a na označení vězňů se používali červené pásky, které se nosily na levém rukávu. Také mohli používat vlastní ložní prádlo. Praní a čištění oděvů si museli hradit sami. Trestanci po celou dobu výkonu trestu nosili vězeňský oděv opět z hnědé haliny nebo krémového cvilinku a vězeňskou obuv. Ložní a spodní prádlo šili vězeňkyně v Řepích, látky na uniformy dozorců a oděv vězňů byly vyráběny ve Věznici Valdice. Textil pro úklid a osobní hygienu byl zhotovován v Borské trestnici.

---

²⁴ www.vscr.cz

²⁵ UHLÍK J., Historie vězení a vězeňství v Čechách, s. 222

Stravování

Nově vzniklý československý stát měl problémy v zásobování potravin nejen ve vězeňství. Po ustálení trhu s potravinami docházelo k postupnému zlepšování kvality jídel. Například v roce 1921 měli vězni ve věznicích nárok na denní porci 400 g chleba, v trestnicích 600g až 750g podle náročnosti vykonané práce. K snídani se podávala polévka, k obědu také polévka a půl litru příkrmu, večeře se skládala buď z půl litru příkrmu, nebo byl v létě třikrát týdně nahrazován hustou polévkou. Odsouzení měli také nárok dvakrát týdně na 120g masa (váha v syrovém stavu s kostmi). Postupně přibývala další jídla. V roce 1925 dostali poprvé odsouzení štedrovečerní nadílku ve formě půlkilogramové porce vánočky bez rozinek. V dalším roce obdrželi vězni poprvé nudle s mákem nebo perníkem a buchty s tvarohem. V roce 1931 byl vydán nový výměr potravinových dávek pro odsouzené, který byl dodržován až do druhé světové války. Potrava pro vězně byla připravována především podle dostupnosti některých potravin a podle délky jejich skladovatelnosti. Nejvyšší podíl tvořily vhodné obiloviny a dostatek druhů zeleniny. Zelenina byla ve větší míře pěstována na pozemcích větších věznic. Bezproblémový přísun čerstvé zeleniny přispíval k udržení dobrého zdravotního stavu vězňů. Odsouzení přijímali bílkoviny převážně v rostlinné formě, dostávali hrách, čočku, fazole, boby. Porce měla 100g až 210g luštěnin, pokud se kombinovaly luštěniny s rýží, kroupami, kedlubnami, nebo kyselým zelím, klesala hmotnost použitých luštěnin na 100g až 140g. Jedinými jidly, jejichž součástí bylo maso, byla hovězí polévka a hovězí guláš. Základní složkou vězeňské stravy byly sacharidy, které na začátku pracovního dne byly vězňům dávány ve formě 20 až 25g cukru nebo sladu a nebo 25g mouky v zapražené polévce. Polévky, které se vařily ve vězeňských zařízeních, obsahovaly zpravidla 15g mouky, 240g nečištěných bramborů, přídavek 30g krup, jáhel, prosa, ovesné rýže, 20g nudlí nebo sucharů, 25g krupice nebo rýže. Jako příkrm se dávalo 500g brambor doplněných zeleninou. Pro vězeňskou stravu se používaly různé druhy zeleniny například zelí, mrkev, kapusta, cibule, česnek, fazole, kopr, okurky, rajčata, řepa, špenát ale i kedlubny. Také se používaly různé druhy koření, jako je kmín, majoránka, bobkový list, černé koření, paprika, hřebíček, tymián a skořice. Do polévek bylo povoleno přidávat na jednu porci 15 kapek „koření Maggi“. Nedostatkem ve stravě bylo mléko a mléčné výrobky. Vězni ve vyšetřovací vazbě a trestanci ve vězení prvního stupně si mohli stravu na vlastní náklady opatřovat mimo věznici a ta byla dodávána prostřednictvím správy věznice. Oblíbeným jídlem vězňů byly buchty s tvarohem nebo marmeládou, knedlíky maštěné sádlem nebo se sladkým anebo

kysaným zelím, eventuálně s omáčkou. Naopak neoblíbené jídlo byla polenta připravovaná z kukuřičné krupice, která se buď sladila, nebo byla ochucena smaženou cibulí nebo 15g sýra.²⁶

Ubytování

Trestanci byli ubytováni na společné ložnici s trestanci stejné kategorie, kde za dodržování pořádku odpovídal nejspolehlivější trestanec tzv. dohlížitel. Cely měly signální zařízení, otvorem vyvrtaným ve dveřích vedl drát s velkým okem na konci směřující do cely zvenku zakončený zvoncem. Pokud vězni zatáhli za drát, ozval se zvuk zvonce a do chodby se vysunul červený signální terč, který označoval celu. Okno cely se otvíralo tyčí, která byla připevněna k zástrčce okna, za oknem byla mříž. K vybavení cely náležel stolek, polička s kartáčem a krabičkou se solí, židle, džbán na vodu, pocínované umyvadlo oválného tvaru a věšáky na utěrku a ručník. Postel byla během dne přiklopena na zdi a spouštěna byla před spaním. Zdi cel byly vytřeny nejprve roztokem modré skalice a posléze vyběleny vápnem. Na exkrementy byl používán kýbl, byl to zinkový půl metru vysoký hrnec bez uší, který stál na kamenné podezdívce. Na horním okraji kýble byl přiletovaný žlábek, do něhož se naléval roztok hypermanganu. Pokud chtěl vězeň kýbl použít, musel žlábek s roztokem hypermanganu překrýt plechovým proužkem. Víko kýble, které do žlábků volně zapadalo, mělo uprostřed prohlubeninu, do níž dozorce čas od času nasypal písek. Po vypláchnutí kýble ho měl vězeň vyčistit pískem. Dalším vybavením cely bylo topné těleso, které se nacházelo v blízkosti dveří. Topné těleso byl dva metry vysoký železný válec se silnými stěnami, který byl stažený mohutnými kovovými obručemi a byl ohříván parou. V cele bylo mezi poličkou a topným tělesem umístěno plivátko. Voda určená na pití i mytí byla umístěná v hnědých, zhruba ve 4 litrových kameninových džbánech.²⁷

Hygiena

Vězňům na vyšetřovací vazbě byla umožňována osobní hygiena denním mytím na cele, koupelí nohou jednou týdně a koupelí celého těla jednou za měsíc. Vyšetřovanci měli povoleny hodinové vycházky na čerstvém vzduchu ve všední den a dvouhodinové vycházky v neděli a o svátcích. Trestancům, kteří byli odsouzeni do těžkého žaláře, holili vousy jednou týdně a jednou za 2 měsíce jim stříhali vlasy.

²⁶ Historická penologie č. 5/2004

²⁷ UHLÍK, J. Historie vězení a vězeňství v Čechách, s. 228

Politických vězňů

Zvláštní skupinu tvořili politických vězňů, kteří byli ubytováni odděleně od ostatních vězňů a většinou byli na společných ložnicích. Ubytovací prostor měl mít každý odsouzený o rozloze 2 m². Měli dovoleno používat vlastní oděv, hygienické potřeby, osobní a ložní prádlo a sami si určovali úpravu vlasů a vousů. Také si mohli pořizovat stravu připravenou mimo věznici, kterou si hradili sami (do výše 40 Kč denně), směli kouřit a dokonce mohli konzumovat alkoholické nápoje v omezené míře (denně půl litru piva nebo čtvrt litru vína). Také se nemuseli zúčastňovat školního vyučování a vykonávat vězeňskou práci, ani uklízet. Měli i delší vycházky, čtyři hodiny denně.²⁸

Denní pořádek

Denní pořádek byl obdobný jako za doby Habsburské monarchie. Denně vstávali v 6 hodin, do 6.30 prováděli osobní hygienu, stlali lůžka, čistili si obuv a oblékali se. V 6.30 dostali snídani a denní dávku chleba. Od 7.00 do 11.30 hodin nepřetržitě pracovali. Od 11.30 do 12.00 hodin byl rozdělen oběd a posléze následovala polední přestávka na celách. Od 13.00 hodin pokračovali v pracovní činnosti nepřetržitě do 17.30 hodin a po návratu do cel byla vydávána večeře. Nákup věcí osobní potřeby (vedlejších požitků) byl uskutečňován v době oběda, nebo večeře. Vycházky se konaly v rozsahu jedné hodiny dopoledne nebo odpoledne a započítávaly se do pracovní doby. Do 21.00 hodin se mohli na celách a ložnicích věnovat slušnému hovoru, povoleným hrám, učení nebo četbě. Ve 21.00 hodin byla vypnuta světla k nočnímu klidu, který nesměl být porušován. V neděli a ve svátky všichni vstávali v 6.30 hodin a v 7.00 hodin byla rozdělována snídani. V průběhu dne se zúčastňovali bohoslužby, náboženského cvičení, vzdělávacích přednášek a vycházky. Večeře byla vydávána od 15.30 do 16.00 hodin a další čas trávili na celách (ložnicích), kde se mohli věnovat učení, psaní dopisů, četbě a povolené zábavě. Za hrubé porušování denního pořádku byly kladeny kázeňské tresty.²⁹

---

²⁸ Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice 2009, s. 30

²⁹ Na Praha, knihovna, Domácí řád pro věznice krajských soudů, Ministerstvo spravedlnosti, Praha 1936, §§ 34-39)

3.4 Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945)

Po rozpadu Československé republiky a vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava byl zachován dosavadní justiční a vězeňský systém. Jakákoliv norma byla schvalována říšským protektorem. Vězeňská zařízení sloužila zcela nebo zčásti pro potřeby německé justice a gestapa. V soudních věznicích a trestnicích se vyskytovalo dvojí vedení, české, které obstarávalo provozní činnost a vedení říšské, které zajišťovalo jejich využívání pro vazební účely nacistických soudů a vyšetřovací účely gestapa. Zaměstnanci skládali slib věrnosti vůdci Velkoněmecké říše Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka. I v této nelehké době vyvíjel vězeňský personál věznice snahu o zachování tradičních způsobů zacházení s vězni.

Ošacení

Ve válečných letech byl nedostatek oděvů, dokonce nebyla ani sláma do slamníků. Stávalo se, že pracující trestanci, kteří, pracovali na polích, byli obuti jen do dřeváků a to i v podzimním a zimním období.

Strava

V tomto období bylo na vězně pohlíženo jako na nepřátele státu a z těchto ideologických a ekonomických důvodů poklesla úroveň vězeňské stravy. Vězeň dostával 350 g chleba na den. Dále dostávali brambory, kořenovou zeleninu, kedlubny, tuřín, vodnice, dýně, špenát a řepné listí. Trestanci často trpěli hladem.

Ubytování

Cely ve válečném období byly nedostatečně vytápěné v důsledku nedostatku topiva.

Hygiena

Muži byli holeni úterý a pátek, obvykle tupou žiletkou. Koupání bylo hromadné, zhruba pro 20 - 30 vězňů a provádělo se jednou za tři týdny.

Denní režim

Budíček byl již v 4.30 hodin a ohlašoval ho křikem dozorce, poté následovalo hlášení nemocných na ošetřovnu. Většinou se nikdo nepřihlásil, protože nacisté

rozdělovali vězně na zdravé a mrtvé. Ranní hygiena spočívala mytím v toaletě na cele. Ke snídani byla náhražková černá káva bez cukru a chléb. Vycházky byly prováděny ráno na půl hodiny na vycházkovém dvoře. Večerka byla vyhlášována bez přesného časového omezení, zpravidla po ukončení kontroly přítomnosti na celách. Vězni trpěli nedostatkem ubytovacích míst, cely byly přeplněné a špatně vytápěné. Nevyhovující bylo rovněž vystrojování vězňů, hygienické a zdravotnické podmínky. Úmrtnost vězňů se zvýšila v důsledku brutálního zacházení vyšetřovatelů, dozorců, častých onemocnění a sebevražd.³⁰

3.5 Obnova československého vězeňství (1945-1952)

V této době byly trestní ústavy a věznice přeplněné, zhoršoval se nedostatek základních životních potřeb a neuspokojivé hygienické podmínky. Po osvobození od německé nacistické okupace rozhodovaly o umístování do vězeňských zařízení revoluční národní výbory. Koncem roku 1945 se opět řízení a správa soudních věznic a trestních ústavů vrátila do působnosti ministerstva spravedlnosti. V roce 1948 vznikla skupina tzv. protistátních vězňů, kteří měli výrazně více omezení než kriminální odsouzení. K reorganizaci vězeňského personálu došlo zákonem č. 321/1948 Sb., o uniformovaném Sboru vězeňské stráže.³¹ Pracovat museli trestanci i vyšetřovanci a to buď uvnitř, nebo mimo věznici nejčastěji na stavebních pracovištích a v rámci nucených pracovních oddílů. Zásadní změny nastaly s vydáním Vězeňského řádu v 1951, který změnil zacházení s vyšetřovanci i s trestanci. Odsouzení na oddělení trestu byli zpravidla zařazováni do čtyř skupin. Podle těchto skupin měli odsouzení odstupňována práva, která se týkala úpravy vlasů, úpravy cely, držení věcí osobní potřeby, četby knih, odesílání a přijímání dopisů a dobu intervalu k přijímání a trvání návštěv. Do první výhodnostní skupiny byli zařazováni odsouzení, kteří byli označeni za nepřátele lidově demokratického zřízení, nebo měli špatnou pracovní morálku a neprojevovali snahu k nápravě. Do druhé skupiny byli přeřazováni ty, kteří projevovali po určitou dobu zvýšené pracovní úsilí, projevovali lítost nad spáchaným trestným činem a projevovali snahu o polepšení. Do třetí skupiny byli přeřazeni odsouzení, kteří v předešlé skupině vyvíjeli zvýšené pracovní úsilí, a jejich chování bylo bez závad. Do čtvrté skupiny byli přeřazováni trestanci, kteří ve třetí skupině dosahovali mimořádných pracovních

³⁰ Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice 2009, s. 44

³¹ www.vscr.cz

výkonů, měli úspěch v pracovním soutěžení a jejich chování bylo bez chybné. O zařazení do skupin rozhodoval velitel věznice na návrh vedoucího výchovy a na doporučení lékaře.³²

Ubytování

Po válce vybavení objektů odpovídalo předválečné technické úrovni. Budovali se hygienické záchody a koupelny. Nedostatkovou surovinou bylo stále topivo, na celách proto panovala citelná zima. Například ve Věznici Valdice se cely v zimním období vytápěly pouze jednu hodinu denně. Také zde mnoho vězňů spalo na zemi z důvodu nedostatku slamníků a postelí.

Ošacení

Vyšetřovanci měli povoleno užívání jednoho vlastního obleku, obuvi a osobního prádla. Ostatní museli nosit vězeňský oděv hnědé barvy (halina). Nebylo povoleno ani vlastní ložní prádlo a nebyla určena doba výměny prádla. Nejnebezpečnější trestanci byli označeni na trestaneckém obleku červeným pruhem.

Stravování

Byla vydávána pouze vězeňská strava a denní dávka chleba činila 500g pro mladistvé a 300g pro dospělé.

Hygiena

Osobám ve vazbě byla zajišťována koupel nejméně 1x za 14 dní. V první skupině byli odsouzení ostříhání dohola, ženy měly krátký a hladký účes. Vycházky trvaly ve všední den hodinu pro dospělé a dvě hodiny pro mladistvé, ve dnech pracovního klidu byly prováděny v rozsahu dvě hodiny pro dospělé a pět hodin pro mladistvé, této doby bylo také využíváno k tělesnému cvičení a sportovní činnosti.

---

³² Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice, s. 56

3.6 Československé vězeňství podle sovětského vzoru (1953-1965)

Koncem roku 1953 plnění úkolů vězeňství převzalo ministerstvo vnitra a byl vydán Řád nápravných zařízení, který podle vzoru Sovětského svazu stanovil strukturu tzv. nápravných zařízení. Nápravné zařízení byla členěna do šesti typů podle stupně střežení. Odsouzení byli zařazováni do jednotlivých typů nápravného zařízení podle povahy trestného činu (státně bezpečnostní, kriminální) a podle závažnosti provinění. Nejtvrďší podmínky měli političtí vězni. V roce 1955 byl vydán Řád pro nápravně pracovní tábory, který taktéž vycházel ze sovětských zkušeností a určoval čtyři typy táborů k využívání vězeňské práce.³³

Ošacení

Obvinění museli používat pouze stanovený vězeňský oděv a prádlo, které jim bylo vydáváno jednou za týden. Od roku 1954 byl vězeňský oděv stejný pro muže i pro ženy. Oděv byl rovného střihu, tmavohnědé barvy, bez kapes a knoflíků. Výjimky byly povoleny pouze ze zdravotních důvodů, jednalo se o obuv a prádlo. Oděv odsouzených se lišil od oděvu pro obviněné. Odsouzení muži nosili čepici, blůzu a vestu s knoflíky a kapsami, spodky, kalhoty, košili, onuce a šněrovací boty. Vězeňský oblek se rozlišoval podle období, na zimu byl šit z tmavohnědé barvy, tzv. haliny a na léto byl ušit ze světlé látky, zvané cvilink. Odsouzené ženy místo čepice nosily na hlavě šátek a také měly jiné spodní prádlo. V druhé polovině 60. let byli odsouzení oblékáni do vyřazených a upravených vojenských stejnokrojů v barvě modré a zelené – khaki. Odsouzení, kteří se pokusili o útěk, byli označováni zelenou páskou na levém rameni vězeňské i pracovní blůzy.

Stravování

Kvalita stravy byla nevalná a ani množství nebylo dostačující. Obviněným i odsouzeným byla podávána teplá strava třikrát denně. Denní dávka chleba činila 400g a dávka masa včetně kostí 50g. Součástí stravy tvořily často brambory. Podle zvlášť určených norem a na návrh lékaře byla připravována strava pro nemocné, dietáře, těhotné ženy, kojící ženy a jejich děti. Nejednou se stávalo, že strava byla vydávána

---

³³ www.vscr.cz

nepravidelně, zvláště v neděli, kdy byl oběd poskytován už v 10.30 hodin a vzápětí po něm následovala večeře.

Ubytování

Ve Vazební věznici Pankrác byli obvinění ubytováni v celách nejméně po dvou, jen ve výjimečných případech po určitou dobu samostatně. Ve vazebních celách se nacházela postel s lůžkovinami pro každého obviněného, stůl a stoličky, zdroj pitné vody, splachovací záchod, elektrické osvětlení včetně nočního světla, těleso ústředního topení a signalizační přivolávací zařízení. Oproti tomu se Věznice Valdice potýkala s přeplněností cel. Na ploše 25 m² se tísnilo 18 lidí, kteří spali na šesti tříposchodových postelích. Další vybavení spočívalo z umyvadla, záchodu, stolu, židle a lavice.³⁴

Hygiena

Koupání bylo prováděno při přijímání do věznice a pak jednou za tři týdny. Vězni byli holeni jednou týdně a stříhání jednou měsíčně. Vycházky obviněných byly prováděny každý den po dobu 30 minut pro dospělé a hodinu pro mladistvé. V době vycházek nebyla povolena tělesná cvičení a ani sportovní činnost.

3.7 Reforma československého vězeňství (1965 – 1989)

V polovině 60. let se stal dosavadní československý vězeňský systém politicky nezvládnutelným z hlediska mezinárodních nároků na vězeňství. V roce 1965 byl vydán zákon č. 59/1965 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, kde byl upraven výkon trestu podle Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni doporučených OSN. Tento zákon zásadním způsobem upravil zacházení s odsouzenými. Odsouzení byli zařazováni k výkonu trestu do tří nápravně výchovných skupin (NVS), které odpovídaly typům nápravně výchovných ústavů. Do ústavu I. NVS byli zařazováni prvotrestaní za trestné činy nejméně společensky nebezpečné, do II. NVS prvotrestaní za závažnější trestné činy a ti, kteří v posledních 10 letech spáchali úmyslný trestný čin. Do III. NVS byli zařazováni pachatelé společensky nejzávažnějších trestných činů včetně tzv. trestných činů proti republice (vlastizrada, rozvracení republiky, teror, záškodnictví, sabotáž, vyzvědačství nebo trestný čin proti státu světové socialistické soustavy)

---

³⁴ JOHN R., Věznice v proměnách času, s. 28

a zvláště nebezpeční recidivisté.³⁵ Účel výkonu trestu podle nových právních předpisů spočíval v zabránění odsouzenému k páčání další trestné činnosti a jeho soustavné výchově. Prostředkem k jeho dosažení byla považována nápravně výchovná činnost, která zahrnovala dodržování stanoveného pořádku a kázně, pracovní výchovu a kulturně výchovnou práci.

Ošacení

Obvinění při nástupu do věznice dostal hnědou teplákovou soupravu, pantofle, tři příkrývky, hliníkový pohárek na vodu, ručník a kapesníky. Náčelník věznice mohl nechat obviněnému vlastní civilní oděv, prádlo i obuv, ale jen za předpokladu, že oděv byl esteticky a hygienicky nezávadný a byla zajištěna jeho pravidelná výměna. Od 2. poloviny 70. let nosili vězeňský oděv šedomodré barvy (tzv. sintr), který se skládal z čepice, blůzy, kalhot, košile. Vězni nosili černé pracovní boty se šněrováním, domácí obuv (pantofle) a také dostávali spodní prádlo. Ženy nosily také šedomodrý oblek, na hlavách musely nosit modré puntíkové šátky. Mladistvé ženy dostávaly k tělovýchově teplákové soupravy. Do zaměstnání vězni nosili pracovní montérkou soupravu. Od roku 1972 rozlišovali vězně označením na oblečení. Zeleným pruhem se označovali útěkáři, barevný pruh se našival na blůzu, kalhoty a kabát. Oranžovým pruhem byli označeni odsouzení s volným pohybem, pruhem byl označen pouze kabát a blůza. V roce 1977 se označování odsouzených rozšiřuje o bílý pruh. Tímto pruhem se označovali odsouzení, kteří byli zvláště nebezpečný pro život a zdraví lidí. Také se kombinovaly pruh bílý a zelený. Nesměli se označovat oděvy odsouzených žen, mladistvých delikventů a vězňů ve věku nad 60 let věku. Po roce 1989 se předpisy o označování oděvů změnily nebo byly přímo zrušeny.³⁶

Stravování

Na základě zákona o výkonu trestu odnětí svobody z roku 1965 se objevilo rozlišování pokrmů na základě pohlaví, věku, zdravotního stavu a náročnosti vykonávané práce. Také byla odstraněna nepravidelnost ve výdeji stravy, nicméně množství ani kvalita stravy se nezměnily. Jídlo bylo vydáváno třikrát denně – snídaně, oběd, večeře. Odsouzeným se strava vydávala do jídelních misek (ešusů). Stravní dávky

---

³⁵ www.vscr.cz

³⁶ Zvesti zboru väzenskej a justičnej stráže, č. 2/2010

byly odstupňovány formou přídatku k základní stravě podle namáhavosti vykonané práce, podle dosahovaného pracovního výkonu a zdravotního stavu.

Ubytování

Obvinění byli umístováni do cel nejméně po dvou. Izolováni byli muži od žen, spoluobvinění v téže trestné věci a obvinění od odsouzených. Cely byly vybaveny podobně jako v předešlé době. Ubytovací plocha na jednoho obviněného i odsouzeného byla 2,5 m², plocha mohla být dočasně snížena v důsledku přeplněnosti věznice. Podle Řádu výkonu vazby měly být cely každý den dostatečně větrané a vytápěné dle dané normy. Také cely měly být dostatečně osvětlené a v době od večerky do budíčku měla být používána tlumená světla. Odsouzení byli ubytováni na společných ložnicích, kde měl každý kovovou postel, skříňku k ukládání osobních věcí a společný stůl s potřebným počtem sedaček bez opěradla. Zvláštní podmínky pro ubytování měly ženy, protože potřebují více soukromí než muži, jsou více citlivé a emocionálně labilní. Z těchto důvodů jim byla umožněna individuální úprava a výzdoba ložnic. Ubytovací prostory byly vybaveny šatnou, která umožňovala převlékání a ukládání oděvů. Také zde byl tzv. hospodářský koutek, kde si mohly odsouzené přepírat osobní prádlo a provádět drobné opravy.

Hygiena

Pokud obviněný neměl základní hygienické potřeby a ani peníze k jejich zakoupení, dostal mýdlo, hřeben a kartáček na zuby. K udržování osobní hygieny vězňů bylo nařízeno ranní a večerní mytí ve studené vodě a pravidelné holení. Vlasy se mužům stříhaly jednou za měsíc na délku 2 cm a ženám nesměla délka vlasů přesahovat délku krku. Ženy neměly povoleno barvení, odbarvování a lakování vlasů, nemohly nosit příčesky ani různé výčesy vlasů. Byla povolena pouze jednoduchá úprava vlasů. Také nebylo přípustné malování rtů, řas, obočí apod. Koupání se konalo jednou za deset dní a současně se měnilo přidělené osobní prádlo, včetně košile. Výměna ložního prádla (dvě prostěradla a povlak na podhlavník) se konala jednou za měsíc. Vycházky pro obviněné trvaly denně 30 minut až 1 hodinu a mohlo být při nich prováděno tělesné cvičení. Odsouzení měli vycházky denně nejméně jednu hodinu na volném prostranství, v případě že nebylo špatné počasí nebo tomu nebránily jiné vážné důvody. Každý den byla prováděna rozcvička, která trvala 10-15 minut a povinná tělovýchova v rozsahu dvě hodiny týdně.

Denní pořádek

Obvinění měli budíček v 6.00 hodin, poté následovala osobní hygiena a úklid cel. V 7.00 hodin byla vydávána snídaně, v 12.30 hodin byl oběd a výdej večere byl v 18.00 hodin. Od 19.00 hodin byl odpočinek na lůžku a od 21.00 hodin nebo od 22.00 hodin byla večerka. Doba od večerky do budíčku byla vymezena k zabezpečení nerušeného, nejméně 8hodinového spánku.

Na rozdíl od obviněných měli odsouzení budíček v pracovní dny v 4.30 hodin, následovala rozcvička, snídaně, úklid a osobní hygiena. Zaměstnání odsouzeným začínalo v 6.00 hodin a končilo v 14.30 hodin. Mezi tím měli přestávku 30 minut na oběd. Po návratu ze zaměstnání se věnovali osobní hygieně, od 15.30 do 16.30 hodin probíhala vycházka, od 16.30 do 18.00 se zúčastňovali plánovaných akcí kulturně výchovné práce (KVP). Tyto akce byly prováděny vychovatelem, specialisty nebo externími lektory. Poté od 18.00 do 18.30 následovalo osobní volno, večere a osobní hygiena. Odsouzení měli povoleno sledovat televizní noviny od 19:30 do 20.00. V 20.30 byla vyhlášena večerka a po ní následoval noční klid. Ve dnech pracovního volna, obvykle v dopoledních hodinách byly organizovány akce KVP a odpoledne bylo věnováno povolené činnosti v rámci osobního volna.³⁷

3.8 Reforma českého vězeňství (1990 – 1992)

Prvním krokem po změně režimu bylo udělení amnestie za tzv. trestné činy proti republice a některé další trestné činy. Ve věznicích začaly nepokoje, z toho důvodu byly zřízeny komise České národní rady, které prověřovaly stížnosti vězňů, související s ústavním režimem. Také byl zrušen trest smrti a zaveden doživotní trest. Dne 1. 1. 1990 vyhlásil nový prezident Václav Havel amnestii, kdy ve věznicích zůstalo zhruba 6 000 vězňů z předchozího počtu 22 000 vězněných osob. V roce 1992 byla vytvořena nová koncepce českého vězeňství podle Evropských vězeňských pravidel, podle níž byl vydán zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci. Tento zákon reformoval organizaci, řízení a výkon českého vězeňství. Začala humanizace vězeňství.

---

³⁷ Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice, s. 80 - 83

Ošacení

Obviněným bylo dovoleno používat vlastní oděv, prádlo i obuv za předpokladu hygienické nezávadnosti a pravidelné výměny. Odsouzení měli povoleno používat vlastní spodní prádlo, ponožky, sportovní úbor a obuv při provádění zájmové tělovýchovy.

Stravování

Denní peněžní limity na stravu pro nepracující odsouzené byly zvýšeny ze 7,70 Kč na 12,70 Kč a pro pracující odsouzené z 12 Kč na 17,50 Kč. Ve věznicích byla také zajišťována dietní strava dle nařízení lékaře a její peněžní limit byl od 15 Kč do 25 Kč. Stravní dávky byly přizpůsobeny podle druhů a množství potravin doporučených výživových dávek pro obyvatelstvo, které byly platné na území ČSFR.

Ubytování

Ubytování obviněných bylo možné samostatně nebo po dvou na cele, minimální ubytovací plocha na jednoho obviněného byla 3,5 m². K umístění obviněných do cel bylo přihlíženo na věk, zaměstnání, mravní úroveň a životní návyky. Oddělovali se kuřáci od nekuřáků. Cely byly opatřeny potřebným počtem lůžek, splachovací záchody byly odděleny neprůhlednou zástěnou. Do roku 1990 byla vazba prováděná jen v uzavřených celách. Tím, že byl zaveden výkon vazby se zmírněným režimem, vznikl ubytovací prostor se společným sociálním a kulturním zařízením. Zde se obvinění mohli v daném čase volně pohybovat a stýkat. Ohledně humanizace výkonu trestu odnětí svobody došlo k rozšíření normy ubytovací plochy na jednoho odsouzeného z 2,5 m² na 3,5 m² až 4 m.

Hygiena

Úprava vousů a vlasů byla prováděna jen se souhlasem obviněného. Koupání se uskutečňovalo jednou za týden, u žen a mladistvých nejméně dvakrát týdně, u těhotných žen a u žen v době menstruace každý den. Odsouzení, kteří vykonávali pracovní činnost, se mohli koupat častěji.³⁸

---

³⁸ Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice, s. 97 - 99

3.9 Současnost (1993 – 2012)

V roce 1993 zanikl Sbor nápravné výchovy a byla zřízena Vězeňská služba ČR, která zajišťuje provoz vězeňských zařízení, výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. V souladu s požadavky na dodržování základních lidských práv a občanských svobod byl vydán zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který stanovil, že obvinění mohou být podrobena jen těm omezením, která jsou nutná pro trestní řízení. K prohloubení humanizace a odborného zacházení s odsouzenými byl vydán zákon č. 294/1994 Sb., který pozměnil a doplnil zákon č. 59/1956 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.³⁹

Ošacení

Odívání odsouzených musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví a nesmí mít degradující a ponižující charakter. V dnešní době odsouzení nosí šedomodrý vězeňský oblek, který tvoří kalhoty, blůza, šedé tričko s dlouhým a krátkým rukávem. V zimním období požívají kabát, černou pletenou čepici a šedou šálu. Obuv mají černou kotníčkovou, pracující odsouzení dostávají montérkovou blůzu a kalhoty v černé barvě. Odsouzené ženy nosí také šedomodrý oblek, který je doplněn ještě o sukni. Pracující ženy mají montérkovou blůzu a kalhoty v barvě modré. Obvinění nosí béžové tričko s krátkým rukávem, zelené kalhoty a zelenou mikinu. Mladiství se strojí do modrého trička nebo modrého roláku, riflí a modré mikiny. Vězni jsou povinni pečovat o své oblečení, udržovat je v čistotě a ve stavu schopném k řádnému užívání. Výměna vězeňského prádla se uskutečňuje nejméně jednou týdně, vězeňského oděvu nebo obuvi podle potřeby a ložního prádla jednou za 14 dní. Odsouzení mohou při tělovýchovných a sportovních aktivitách používat vlastní sportovní oděv. Množství sportovního oděvu, které může mít vězeň u sebe je dané vnitřním řádem věznice. Vlastní oděv mohou odsouzení oblékat ve věznici s dozorem v době návštěv, při účasti na bohoslužbách, na akcích pořádaných v rámci programu zacházení mimo věznici a ve výstupním oddělení v mimopracovní době podle vlastního uvážení. Obvinění mají právo používat vlastní oděv, pokud splňuje hygienické a estetické podmínky a je zajištěna jeho výměna.⁴⁰

---

³⁹ www.vscr.cz

⁴⁰ www.vscr.cz

Stravování

Současná vězeňská strava vychází z hodnot a podmínek, jenž odpovídají udržení zdraví. Berou se ohledy na zdravotní stav, věk vězně a na obtížnost vykonané práce. K základní stravní normě můžou být udělovány přídavky – například pro pracující nebo pro mladistvé. Také je ve věznicích možnost dostávat dietní stravu a to na základě lékařského doporučení, která se připravuje ve vězeňské kuchyni pod dohledem nutriční terapeutky. Terapeutka počítá energetickou hodnotu jídel a stanovuje technologické postupy. Připravují se diety diabetické, bezlepkové, nízkotučné, výživné, bílkovinné a žaludeční. Také se při přípravě stravy přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic vězeňských osob. Většinou se jedná o muslimskou a vegetariánskou stravu. Odsouzeným je vydávána strava podle platné stravní normy v rámci peněžního limitu na osobu a den, která činí 43 Kč. Obvinění a odsouzení dostávají třikrát denně pravidelnou stravu, kromě neděle je dvakrát denně strava teplá. V případě eskorty obdrží odsouzený balíček v hodnotě celodenní stravy, včetně pití. Strava se rozváží na jednotlivá oddělení, zde je vydávána určeným odsouzeným přímo do cel, nebo je konzumována v jídelně. Vězni jedí z hliníkových ešusů, umělohmotných talířů a misek červené barvy nebo z červených umělohmotných tablet. Odsouzení mají k dispozici lžici, v mírnějších typech věznic kompletní příbor, v přísnějších typech příbor plastový. Obviněným a odsouzeným, kterým se neumožňuje připravovat čaj nebo kávu na cele je dodávána dvakrát denně vřelá voda na přípravu nápojů. Většinou je dodávána jednou dopoledne a jednou odpoledne. Většina věznic dává vězňům k dispozici vařiče a rychlovarné konvice, které se mohou používat jen ve vymezený čas. Strava ve věznicích je pestrá, přípravě a kvalitě je věnována velká pozornost. I v dnešní době se ale objevují stížnosti na stravu od vězňených osob.⁴¹

Ubytování

Odsouzení jsou ubytováni na oddílech tj. uzavřená část chodby s ložnicemi, kulturní místností a příslušným sociálním zařízením. Odsouzený má nárok na lůžko, na místo kde si může uložit osobní věci. Věci si ukládá do uzamykatelných skříněk. Ložnice jsou ještě vybaveny přiměřeným počtem stolů a stoliček s přihlédnutím k prostorovým možnostem. Velkým nedostatkem na věznicích je nedostatečný počet sociálních zařízení a sprch. Jestliže je WC umístěno na celách, je převážně odděleno pouze záclonou nebo 1,5 m vysokou zídou nebo vrátky. Obvinění jsou ubytováni samostatně

---

⁴¹ Vězeňství č. 3/2008

nebo po dvou na cele, minimální ubytovací plocha je 3,5 m² na jednoho obviněného. Obvinění musí mít na celách umyvadlo s tekoucí vodou. Stále přetrvává kolektivní ubytování vězňů, což je jeden z nejhorších znaků našeho vězeňství. Cely by měly být dostatečně větrané, vytápěné a osvětlené, tak jak je uvedeno v obecně platných normách.

Hygiena

V dnešní době mají možnost koupat se nebo sprchovat v teplé vodě obvinění dvakrát týdně a odsouzení jednou týdně. Častěji se můžou koupat pracující nebo sportující odsouzení a také pokud to nařídí lékař z hygienických důvodů. Na cele mají vězni umyvadlo s tekoucí studenou vodou. Podle vnitřního řádu věznice mají mít vězněné osoby vlasy a vousy čisté a upravené. Odsouzení jsou podle potřeby bezplatně stříháni. Odsouzeným, kteří nemají na základní hygienické prostředky, je poskytováno mýdlo, zubní pasta, kartáček na zuby, hřeben na vlasy, holicí strojek se skrytými břity, holicí štětka, mýdlo na holení, toaletní papír a hygienické vložky pro ženy. Ženy se vyznačují specifickými fyziologickými a psychickými zvláštnostmi a potřebami na které je při výkonu trestu brán ohled. Specifika jsou upravována vnitřním řádem příslušné věznice. Ubytovny žen jsou přizpůsobeny těmto požadavkům, jsou zde vytvářeny podmínky pro praní osobního prádla, odsouzené ženy si mohou provádět drobné opravy osobních věcí a je umožněno denní koupání. Ženy mohou používat vlastní kosmetické přípravky určené pro úpravu vzhledu a také mohou mít u sebe vlastní potřebné pomůcky na úpravu vlasů. Vycházky mají odsouzení povoleny nejméně jednu hodinu každý den.⁴²

---

⁴² www.vscr.cz

Praktická část

4. Specifika uplatněného výzkumu

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je analýza názorů a postojů odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice na stravovací, ubytovací, hygienické podmínky a na spokojenost s vězeňským oblečením. Hlavní význam tohoto výzkumu by měl spočívat ve zjištění a naznačení některých problémů, které se týkají zlepšení života odsouzených ve věznicích.

4.2 Charakteristika metod

Při zpracování problematiky bylo využito **metody dotazníku**, který posloužil k ověření získaných teoretických poznatků a byl zaměřen na zjištění situace odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, jejich názory a postoje. Distribuce a vyplnění těchto dotazníků bylo uskutečněno prostřednictvím instruovaných vychovatelů Věznice Pardubice.

Dotazník byl zvolen jako forma výzkumu, neboť umožňuje získání většího množství informací v krátkém časovém intervalu. Výhodou dotazníku je, že respondent má více času na odpovědi a vyplňování je anonymní, což zvyšuje pravděpodobnost pravdivých odpovědí. V dotazníku jsou použity uzavřené otázky (respondenti měli na výběr různé varianty odpovědí a jednu z nich volili) a dvě otázky otevřené, kde respondenti mohli doplnit odpověď vlastními slovy. Tyto otázky se zabývají zlepšením podmínek ohledně ubytování a hygieny.

4.3 Popis výzkumného vzorku a sběr dat

Dotazníkové šetření bylo provedeno ve Věznici Pardubice, tato věznice je typem věznice s ostrahou a dozorem. Součástí jsou oddělení pro výkon trestu trvale pracovní nezařaditelných odsouzených mužů. Kapacita věznice činí 640 míst. Ze všech respondentů bylo náhodně vybráno 60 odsouzených mužů různé věkové struktury umístěných ve výkonu trestu odnětí svobody. Z původně rozdaných 60 dotazníků se podařilo zpracovat celkem 52 dotazníků (87%) odsouzených mužů.

4.4 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1

Jaká je míra spokojenosti odsouzených s kvalitou stravování ve věznici?

Výzkumná otázka č. 2

Jaká je míra spokojenosti odsouzených s vězeňským oblečením?

Výzkumná otázka č. 3

Jaká je míra spokojenosti odsouzených s ubytováním ve výkonu trestu?

Výzkumná otázka č. 4

Jaká je míra spokojenosti odsouzených s osobní hygienou?

Výzkumná otázka č. 5

Jsou v současné době podmínky ve vězení lepší než před rokem 1989?

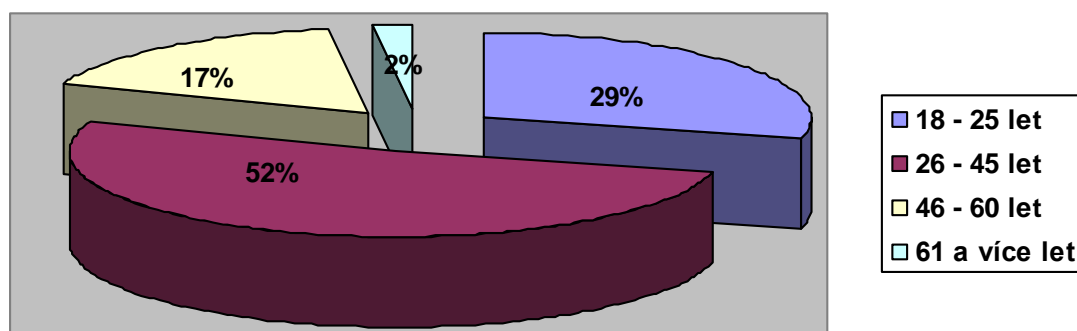
4.5 Výsledky šetření a jejich interpretace, závěr výzkumu

V dotazníku jsem použila čtyři identifikační otázky (1 – 4), které jsem zaměřila na věk, nejvyšší dosažené vzdělání, délku a četnost pobytu trestu odnětí svobody.

Věkové kategorie

Ve výzkumu jsou zastoupeny všechny věkové kategorie. Z celkového počtu 52 odsouzených mužů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, byla polovina respondentů ve věkové kategorii 26 – 45 let, což činí 52%. Dalších 29% mužů zastoupených v souboru dosáhlo věkové kategorie 18 – 25 let. Třetí skupinou byla věková kategorie 46 – 60 let s 17%. Nejméně respondentů je z kategorie 61 a více let (2%).

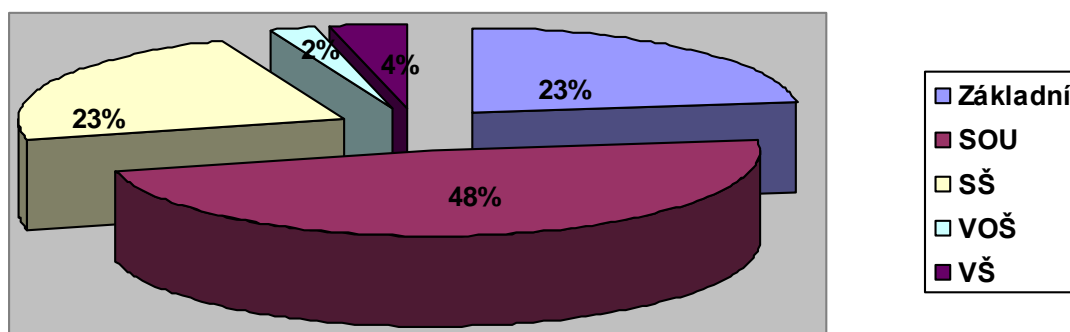
Graf č. 1: Věkové rozložení respondentů

Nejvyšší dosažené vzdělání

Vzdělání odsouzených, kteří se zapojili do výzkumu je následující: nejpočetnější skupinu tvořili respondenti, kteří absolvovali, SOU (bez maturity) – 48 %. Střední odbornou školu (s maturitou) vystudovalo 23% odsouzených. Stejný počet, tedy 23% tvořili odsouzení se základním vzděláním. Nejmenší zastoupení měli respondenti, kteří vystudovali Vyšší odbornou školu, 2% odsouzených a Vysokou školu měli 4% mužů.

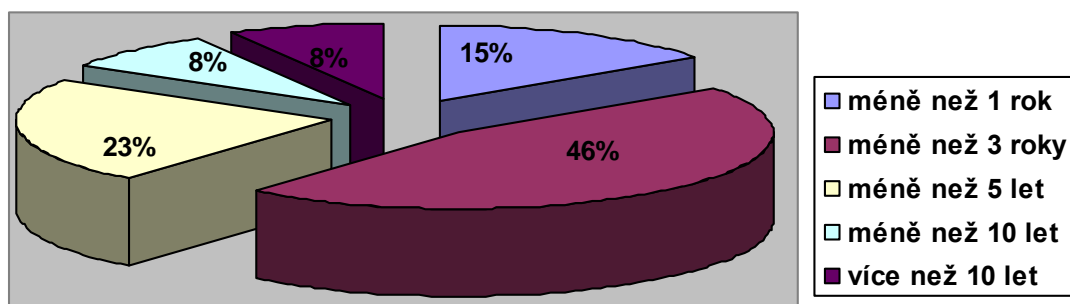
Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Délka výkonu trestu odnětí svobody

Věznice Pardubice je profilována jako věznice s dozorem a ostrahou. Do výzkumu byli zapojeni odsouzení z obou typů výkonu trestu. Největší skupinu s 46% tvoří odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody do 3 let. Druhá největší skupina s 23% je tvořena odsouzenými s délkou trestu odnětí svobody do 5 let. Další skupinu tvoří odsouzení s délkou trestu do 1 roku – 15%. Shodnou kategorií jsou skupiny tvořené odsouzenými s délkou odnětí svobody do 10 let a více než 10 let s 8%.

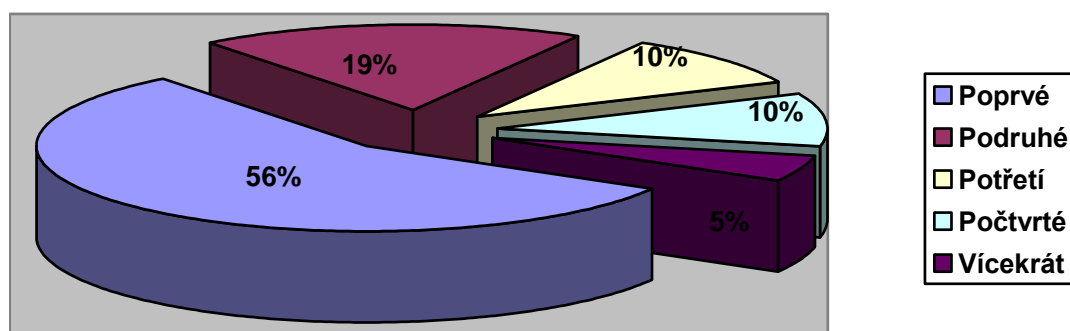
Graf č. 3: Délka výkonu trestu

Četnost výkonu trestu odnětí svobody

Z dotazovaných tvořili největší skupinu (55%) ti respondenti, kteří byli odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody poprvé. Další skupinu tvořili odsouzení, kteří byli ve výkonu trestu podruhé (19%). Poté následovali shodně s 10% odsouzení k výkonu trestu po třetí a po čtvrté. Nejméně respondentů bylo odsouzeno k výkonu trestu po páté a vícekrát (6%).

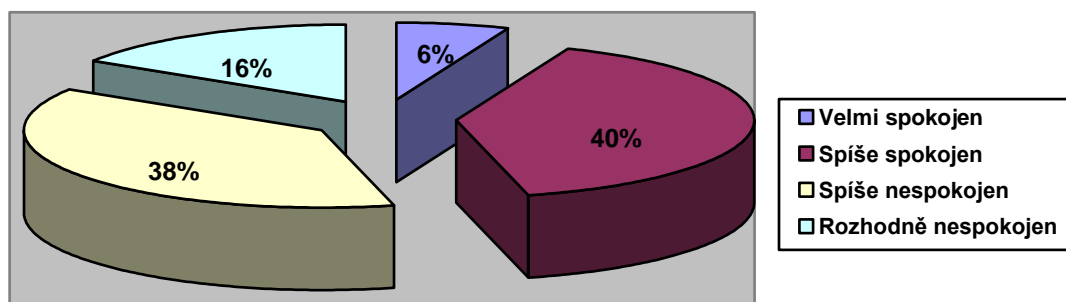
Graf č. 4: Četnost výkonu trestu odnětí svobody

Otázka č. 5 Jak jste spokojen s kvalitou stravování ve věznici?

Tato otázka je zaměřené na míru spokojenosti odsouzených mužů ve Věznici Pardubice v oblasti stravování. Na základě zaznamenaných výsledků bylo zjištěno, že nejvíce odpovědí bylo ve škále spíše spokojen a lze tedy konstatovat, že odsouzení jsou v této oblasti vcelku spokojeni. Se stravou bylo velmi spokojeno 6% odsouzených, spíše spokojeno bylo 40% odsouzených. Spíše nespokojeno bylo 38% odsouzených a 16% bylo s kvalitou stravy rozhodně nespokojeno.

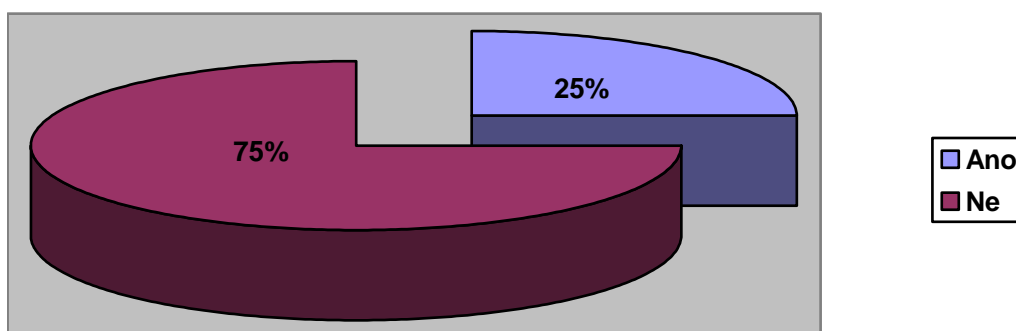
Graf č. 5: Kvalita stravování ve věznici

Otázka č. 6 Jste spokojen s množstvím stravy, kterou dostáváte ve věznici?

Z výsledků je patrné, že většina odsouzených (75%) je nespokojena s množstvím podávané stravy ve věznici. Pouze 25% respondentů uvedlo, že jsou s množstvím stravy spokojeni.

Graf č. 6: Množství stravy

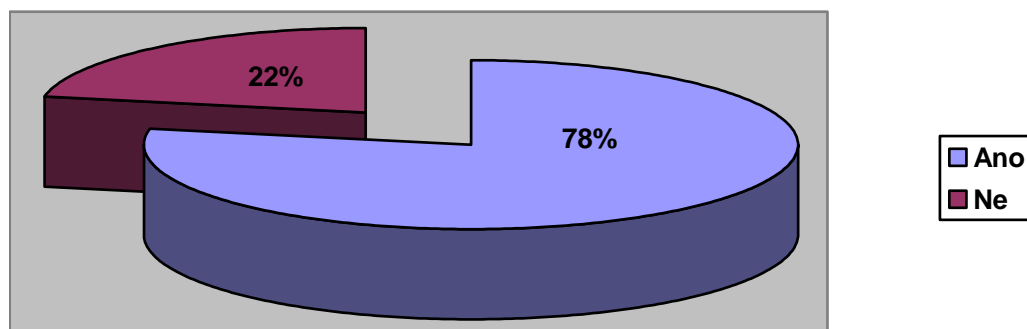
Otázka č. 7 Pociťujete nedostatek nějaké potravin?

Na tuto otázku odpovědělo pouze 22% respondentů tak, že netrpí nedostatkem žádné potravin. Oproti tomu, 78% dotazovaných pociťuje nedostatek některých druhů potravin. Pokud respondenti odpovídali, že trpí nedostatkem potravin, měli za úkol napsat, jaký druh potravin jim schází. Nejčastěji upozorňují na nedostatek masa a masných výrobků, dále postrádají čerstvé ovoce a zeleninu. Některým odsouzeným

chybí mléko, mléčné výrobky a máslo. Také by chtěli zlepšit kvalitu potravin, stěžují si, že věznice nakupují potraviny v horší kvalitě.

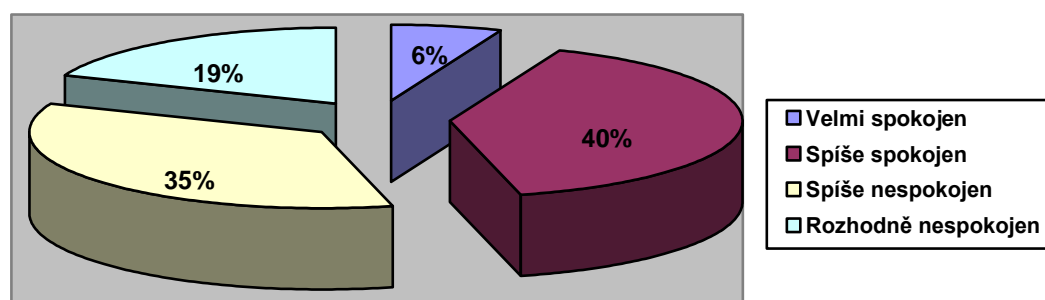
Graf č. 7: Nedostatek potravin

Otázka č. 8 Jste spokojeni s vězeňským oblečením?

V této otázce se dostáváme k vězeňskému oblečení. Téměř 40% mužů je s vězeňským oblečením spíše spokojeno, spíše nespokojeno je 35% mužů. Další skupina s 19% je rozhodně nespokojena a poslední kategorie s 6% je s vězeňským oblečením velmi spokojena.

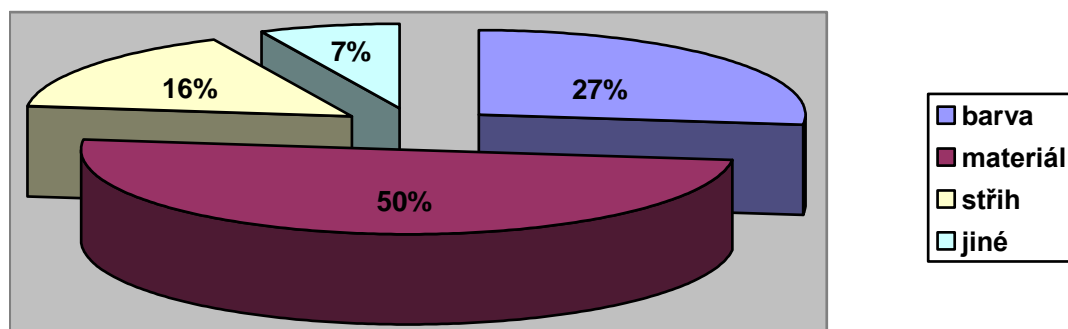
Graf č. 8: Spokojenost s vězeňským oblečením

Otázka č. 9 Co byste změnili na oblečení?

V této otázce měli respondenti na výběr ze tří možností daných odpovědí, nebo mohli doplnit vlastní možnost. Rovná polovina tedy 50% odsouzených by na oblečení změnila materiál, někteří jako důvod uvádějí, že z tohoto materiálu mají alergie. Další skupina (27%) by změnila barvu a 16% respondentů by chtělo změnit střih oblečení. Zbývajících 7% respondentů napsalo své názory. Nejčastěji si stěžují na to, že oblečení dostávají hodně opotřebované, že v létě nechladí a v zimě nehřeje. Také by chtěli více zimních doplňků.

Graf č. 9: Změny na oblečení

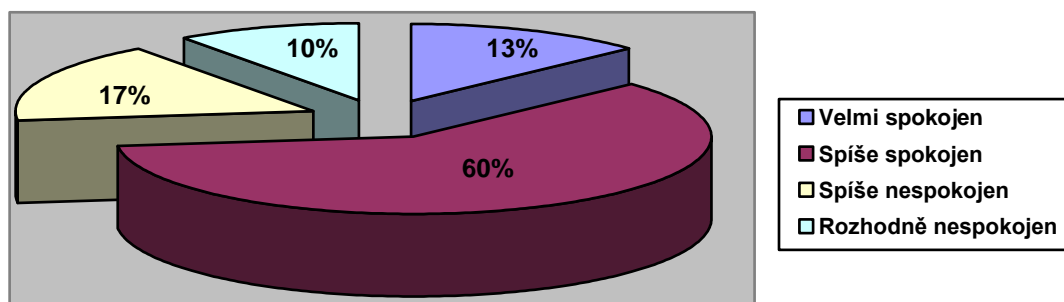

Otázka č. 10 Jak jste spokojeni s četností výměny čistého oblečení?

Otázka č. 11 Jak jste spokojeni s výměnou ložního prádla?

Tyto dvě otázky jsem spojila dohromady, protože spolu souvisí a výsledky šetření jsou shodné. S četností výměny prádla je velmi spokojeno 15% respondentů, spíše spokojeno je 60% respondentů. 17% odsouzených je s výměnou prádla spíše nespokojeno a zbylých 10% odsouzených je rozhodně nespokojeno.

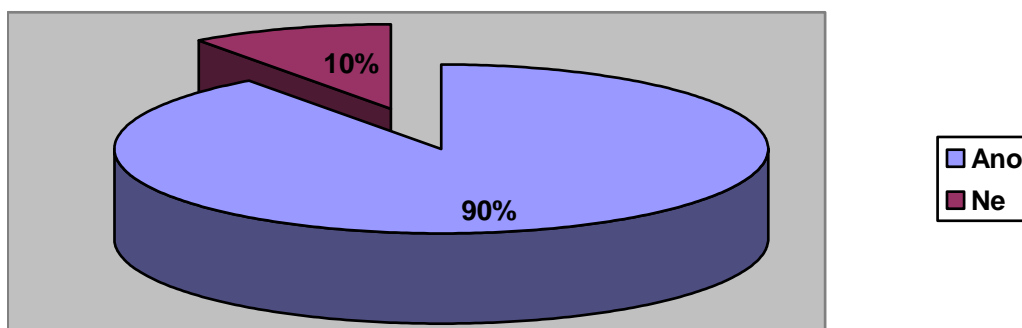
Graf č. 10: Četnost výměny čistého prádla

Otázka č. 12 Vyhovovalo by Vám spíše vlastní oblečení než vězeňský stejnokroj?

Z celkového počtu 52 respondentů, by většina (90%) volila variantu vlastního oblečení ve výkonu trestu, 10% respondentů vyhovuje vězeňský stejnokroj.

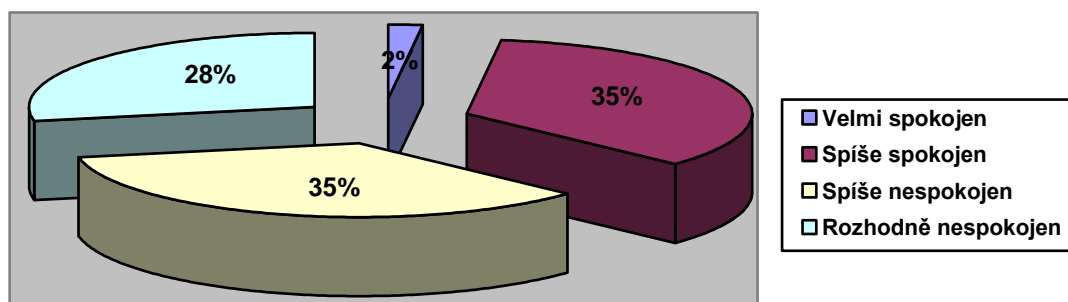
Graf č. 11: Volba oblečení ve výkonu trestu

Otázka č. 13 Jste spokojeni s vybavením cel?

Vybavenost věznice ze strany respondentů je hodnocena shodně 35% v kategorii spíše spokojen a v kategorii spíše nespokojen. Rozhodně nespokojeno je 28% a velmi spokojena je pouze 2% respondentů.

Graf č. 12: Vybavenost cel

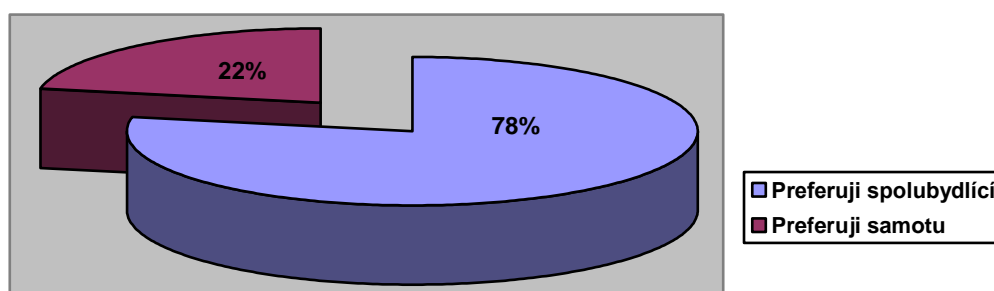
Otázka č. 14 Kolik spolubydlících s Vámi obývá celu?

Velkým problémem vězeňské služby je přeplněnost věznic. Z dotazníku vyplývá, že i ve Věznici Pardubice se objevuje poměrně velký počet jedinců na ložnici. Počet osob se pohybuje v rozsahu od 4 do 15 odsouzených na cele. Zároveň nejčastěji udávaný počet byl 12 osob na ubytovně.

Otázka č. 15 Chtěli byste být sami na cele?

Z dotazníku vyplývá, že 78% odsouzených by nechtělo být samo na cele a pouze 22% dotázaných preferuje samotu. Zjištěný výsledek mne překvapil z toho důvodu, že většina odsouzených si nejvíce stěžuje na počet, skladbu spolubydlících, jejich chování a přesto dává přednost kolektivu před osaměním na cele.

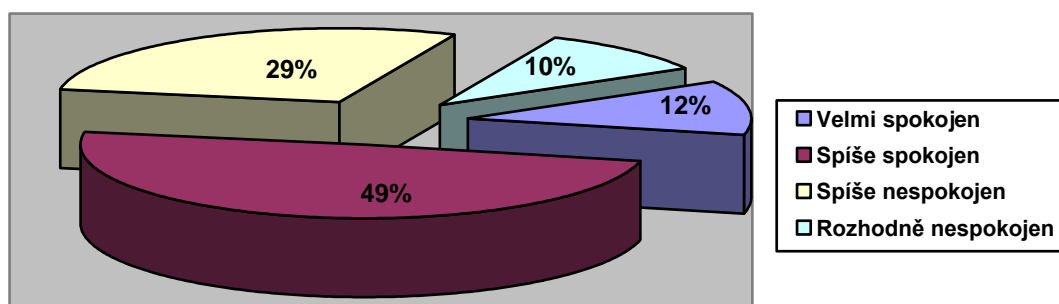
Graf č. 13: Bydlení se spolubydlícími

Otázka č. 16 Jste spokojeni s vytápěním cel v zimě?

Na tuto otázku odpověděli respondenti takto: 49% respondentů je s vytápěním cel v zimním období spíše spokojeno, 12% je velmi spokojeno. Odpověď spíše nespokojeno uvedlo 29% odsouzených a zbylých 10% bylo rozhodně nespokojeno.

Graf č. 14: Vytápění cel v zimě

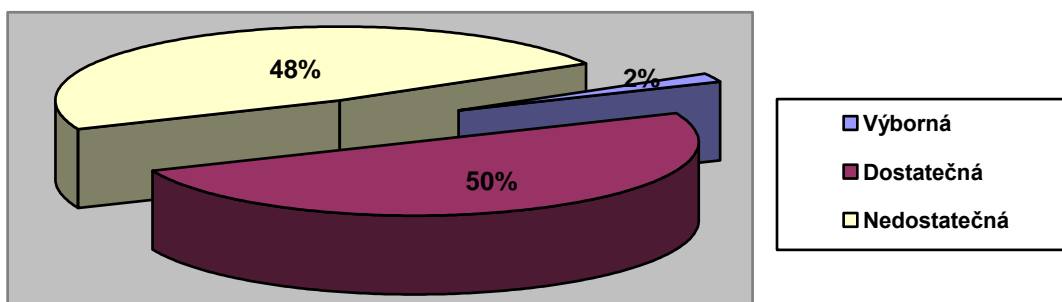
Otázka č. 17 Co byste zlepšili na ubytování?

Tato otázka je otevřená, odsouzení měli možnost vyjádřit svůj názor na zlepšení ubytování. Nejčastější návrhy se týkaly: zmenšení počtu ubytovaných, více prostoru na celách, lepší postele a matrace, větší skříně, více spotřebičů na oddělení (rychlouhvací konvice). Odsouzení by také uvítali výměnu a nátěr oken, estetizaci nábytku, vymalování cel apod. Také by si přáli, oddělenou kulturní místnost zvláště pro kuřáky a nekuřáky.

Otázka č. 18 Jaká je hygiena v prostředí věznice?

Touto otázkou jsem usilovala o zjištění míry spokojenosti ohledně hygieny ve věznici. Polovině (50%) dotazovaných se zdá hygiena ve věznici dostačující, 2% ji označili jako výbornou. Téměř stejný počet (48%) respondentů označilo hygiena jako nedostatečnou.

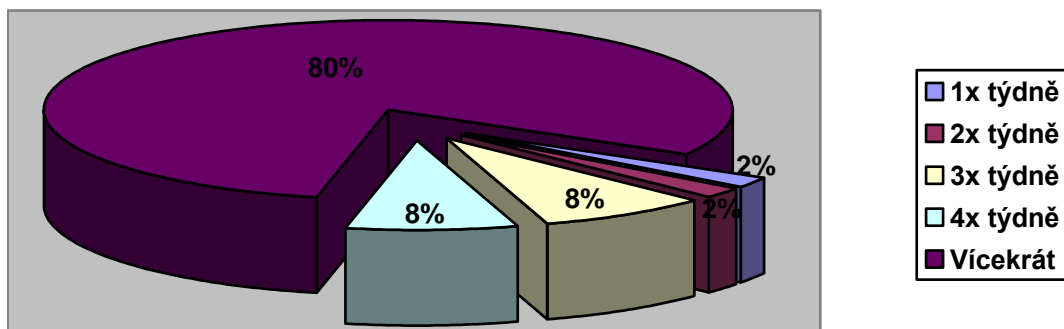
Graf č. 15: Hygiena v prostředí věznice

Otázka č. 19 Kolikrát týdně byste se chtěli sprchovat?

Z výsledků je patrné, že odsouzení by se chtěli sprchovat nejlépe každý den (80%). Stejný počet respondentů (10%) by se chtělo sprchovat 3x nebo 4x týdně a další shodnou kategorií je sprchování 1x nebo 2x týdně, kterou by si přála 2% respondentů.

Graf č. 16: Četnost sprchování

Otázka č. 20 Co byste zlepšili ohledně hygieny?

Tato otázka je otevřená a zkoumá, co by odsouzení zlepšili ohledně hygieny. Jak už vyplývá z předešlé otázky, nejvíce respondentů uvedlo, že by chtělo více sprchování, s tím i souvisí delší interval pro přístup do koupelny. Také by si přáli dostávat hygienu

neomezeně. Dále by byla potřeba rekonstrukce toalet a sprch a také zvýšení jejich počtu. A v neposlední řadě by se měla zlepšit čistota koupelen a toalet.

Otázka č. 21 Myslíte si, že nyní jsou podmínky ve vězení lepší než před rokem 1989?

Tuto otázku jsem graficky nezpracovávala, protože většina respondentů ve vězení před rokem 1989 nebyla a proto situaci nemohla posoudit. Oповědělo mi pouze 18 respondentů. Z nich 6 uvedlo, že poměry ve věznicích se nezlepšily a 12 dotazovaných se domnívá, že podmínky ve věznicích se zlepšily.

4.6 Závěry výzkumu

Výzkumný projekt se snažil poodhalit životní podmínky odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Cílem bylo zjistit, zda se zlepšila kvalita života ve vybraných oblastech jako je strava, hygiena, ubytování, oblékání spojené s výměnou prádla a oděvů. Na závěr jsem zhodnotila, zda se v současné době zlepšily podmínky ve vězení.

K naplnění těchto cílů byly stanoveny výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1: Jaká je míra spokojenosti odsouzených s kvalitou stravování?

Pro stravování existují závazné a platné normy (skladba živin, množství stravy, finanční náklady), které garantují odsouzeným a obviněným poskytování pravidelné stravy za podmínek a v hodnotách, které odpovídají požadavku udržení zdraví a přihlížejí k jejich zdravotnímu stavu, věku a obtížnosti vykonané práce. Také se berou ohledy ke kulturním a náboženským tradicím odsouzených.⁴³ Z výzkumu překvapivě vyplývá, že ve Věznici Pardubice jsou odsouzení s kvalitou stravování spíše spokojeni. Více stížností se týká kvantity podávané stravy. Odsouzení pociťují nedostatek masa a masných výrobků, ovoce a zeleniny.

Výzkumná otázka č. 2: Jaká je míra spokojenosti odsouzených s vězeňským oblečením?

Odívání odsouzených musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví. Oděv také hraje sociální a psychologickou roli, proto by většina odsouzených raději nosila vlastní oblečení, ve kterém se cítí lépe. Ve vězeňském oblečení mají pocit méněcennosti. Všichni odsouzení mohou nosit vlastní spodní prádlo a používat vlastní sportovní oděv a obuv při tělovýchovných a sportovních aktivitách. Ve věznici Pardubice jsou odsouzení s vězeňským oblečením spíše nespokojeni. Na vězeňském oblečení by změnili materiál a barvu. V dotazníku také bylo uvedeno, že vězeňský materiál způsobuje alergie. Z vlastní zkušenosti vím (pracovala jsem v centrálním skladu VS ČR v expedici vězeňského materiálu), že materiál ze, kterého je oblečení ušito je testovaný na alergie a na každou látku je vystaven atest nezávadnosti.

---

⁴³ Vězeňství (sborník 2010).indd 70

Podle mého názoru je problém v kvalitě materiálu, ze kterého se vězeňský oděv šije. Je to dáno špatnou ekonomickou situací vězeňské služby, která musí nakupovat levný materiál.

Dále odsouzení hodnotili kladně výměnu čistého oblečení i ložního prádla, což mne překvapilo. Spíše si stěžují, že dostávají oblečení hodně opotřebované a někdy i roztrhané.

Výzkumná otázka č. 3: Jaká je míra spokojenosti odsouzených s ubytováním ve výkonu trestu?

Touto otázkou se dostáváme k aktuálnímu problému, se kterým se potýká vězeňská služba a tím je přeplněnost věznic. Stále přetrvává kolektivní ubytování vězňů, což je jeden z nejhorších znaků našeho vězeňství, který je z bezpečnostního a penologického hlediska vysoce rizikovým faktorem, protože komplikuje uspokojivé dosažení účelu trestu.⁴⁴ Ve Věznici Pardubice odsouzení nejčastěji obývají ložnice po dvanácti lidech. V dotazníku odsouzení uváděli počet osob na ložnici v rozmezí 4 – 14 vězňů. Také vybavení cel a kulturní místnosti má nedostatky. Kulturní místnosti obsahují zpravidla stoly a štokrлата nebo židle k sezení a dále pouze televizní přijímač. Výzdoba a další vybavení bývají velmi vzácné. Vybavenost věznice je ze strany respondentů ve Věznici Pardubice hodnocena spíše negativně. Nejčastěji odsouzení vyžadují větší prostor na celách, kvalitnější postele a matrace, větší skříně. Také by si přáli vyměnit okna, vymalovat a natřít nábytek.

Výzkumná otázka č. 4: Jaká je míra spokojenosti odsouzených s osobní hygienou?

Věznice je povinna vytvořit podmínky pro dodržování osobní hygieny odsouzených a obviněných tak, aby bylo zajištěno denní umývání, pravidelné holení a vykonávání běžných hygienických činností. Sprchování je odsouzeným umožněno nejméně jednou týdně.⁴⁵ Větší počet dotázaných uvedlo, že hygiena ve věznici je dostatečná. Vězni si nejvíce stěžují na to, že teplá voda v umyvadlech teče jen krátkou dobu a nedostatečně dlouho i pro provedení koupání. Odsouzení by se chtěli sprchovat častěji. Také kritizují nedostatek sociálních zařízení (WC a sprch) a navíc sprchy bývají rizikovým místem, z důvodu kluzké podlahy, protože chybějí rohože a protiskluzové podložky. Pokud odsouzený nemá peníze na základní hygienické prostředky, jsou mu v nutném množství

---

⁴⁴ www.epravo.cz

⁴⁵ Vězeňství (sborník 2010).indd 76

a sortimentu poskytovány věznicí. Tento hygienický balíček by chtěli odsouzení dostávat bez omezení.

Výzkumná otázka č. 5: Jsou v současné době podmínky ve vězení lepší než před rokem 1989?

Na tuto otázku mi mnoho respondentů neodpovědělo. Ti co zažili vězení, před rokem 1989 se shodují, že nyní jsou životní podmínky lepší. Jediné co ocenili na vězení v době totality je, že každý měl práci.

Závěr

Tak, jak se vyvíjí naše společnost, prochází mnoha změnami i naše vězeňství. Moderní vězeňství klade stále větší důraz na humánní přístup k vězněným osobám, který mimo jiné zahrnuje i péči o jejich fyzické a psychické zdraví a osobní rozvoj včetně vzdělávání. Výkon trestu odnětí svobody není aktem msty, ani není jeho záměrem zastavit vývoj člověka, jeho osobnosti a charakteru. Odsouzení se musí vyrovnat s tím, že určitou část svého života prožijí v odloučení a izolaci od běžné lidské společnosti. Po dobu výkonu trestu se mění zaběhlý způsob života a tím i jeho celková kvalita.

Teoretickou část bakalářské práce jsem zahájila popisem základních pojmů, popisem estetické výchovy a jejího vlivu na odsouzené ve výkonu trestu a zmínila jsem se o estetizaci věznic. V této práci se také zabývám historií českého vězeňství, zaměřila jsem se na vývoj odívání, stravování, ubytování odsouzených, na hygienu ve věznicích od počátku vězeňství až po současnost.

V praktické části jsem se podrobněji věnovala výzkumné činnosti formou dotazníkového šetření, kde jsem se snažila poodhalit životní podmínky odsouzených mužů ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Cílem bylo zjistit, zda se zlepšila kvalita života ve vybraných oblastech jako je strava, hygiena, ubytování, oblékání, spojené s výměnou prádla a oděvů. Ze získaných výsledků v jednotlivých oblastech jsem rozpoznala spíše nespokojenost s kvalitou života odsouzených ve Věznici Pardubice. Jedním z aktuálních problémů je ubytovací kapacita věznic, která je soustavně navyšována. Odsouzení, kteří byli ve výkonu trestu před rokem 1989 a po něm, připouštějí, že podmínky ve vězení se zlepšují. Dle mého názoru si jen málo odsouzených uvědomuje, proč vlastně ve výkonu trestu odnětí svobody pobývají, zapominají na to, že ve věznici jsou za trest jako důsledek svého protiprávního chování.

Pokud porovnáme vězeňství v dobách dávno minulých a v současnosti, musím ocenit, že doznalo mnoho změn k lepšímu. Sjednotil se systém vězení, vězni dostávají pravidelnou vyváženou stravu, nestrádají hlady a neumírají v důsledku podvýživy, jak tomu bývalo v dobách minulých. Vězeňská služba neustále vyvíjí snahu ke zlepšení

životních podmínek ve věznicích, ale současně se potýká s přeplněností věznic a špatnou ekonomickou situací. Dosažení kvalitní úrovně vězeňství se odvíjí od odborného vedení, dostatku financí a zkušeného personálu.

Souvislost sociální pedagogiky s penitenciární praxí spočívá především v prostředí, v němž se výchova odehrává. Vězeňství považujeme za systém sociálních služeb orientovaný na změnu chování odsouzených žádoucím směrem a jejich opětovnou integraci do společnosti. Do výchovného působení náleží i estetická výchova, která se nemalou měrou podílí na zdárném utváření a formování osobnosti člověka. Hlavním posláním vězeňské služby je snaha o to, aby odsouzení odcházeli z věznic přesvědčení, že trestná činnost se nevyplácí a je třeba žít v souladu se zákony.

Resumé

Bakalářská práce s názvem „Socializační vliv kultury na odsouzené ve výkonu trestu“ je zaměřena na porovnání podmínek odsouzených ve výkonu trestu před rokem 1989 a po něm. Zabývala jsem se kulturou stravování, ubytování, ošacení a hygienou ve věznicích, neboť jsem sledovala i vliv vězeňského prostředí na odsouzené.

Práce je rozdělena do dvou základních částí – teoretické, která má tři části a empirické, která obsahuje jednu část. V první kapitole této práce jsou popsány základní pojmy, jako je kultura, enkulturace, socializace a je zde vysvětlena kultura v širším a užším významu. Následuje popis estetické výchovy a její vliv na odsouzené ve výkonu trestu, také je zde zmíněna estetizace věznic.

Druhá část práce je věnována Vězeňské službě ČR, kde je popsána činnost vězeňské služby, typy věznic, výkon trestu odsouzených a programy zacházení. Třetí část práce popisuje vznik českého vězeňství, zabývá se historií odívání, stravování, ubytování odsouzených, hygienou ve věznicích od počátku vězeňství až po současnost.

Čtvrtá praktická část obsahuje výzkumné šetření, které se věnuje kvantitativnímu výzkumu, a to formou dotazníku. Cílem výzkumu byla analýza názorů a postojů odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice na stravovací, ubytovací, hygienické podmínky a na spokojenost s vězeňským oblečením. Hlavní význam tohoto výzkumu spočíval ve zjištění a naznačení některých problémů, které se týkají zlepšení života odsouzených ve věznicích. Ze získaných výsledků v jednotlivých oblastech jsem zjistila spíše nespokojenost s kvalitou života odsouzených ve Věznici Pardubice.

Anotace

Bakalářská práce nazvaná „Socializační vliv kultury na odsouzené ve výkonu trestu“ se snaží poodhalit životní podmínky vězňů ve výkonu trestu odnětí svobody. Jsou zde uvedeny pojmy, jako je kultura, socializace, estetická výchova. Rovněž je tady uvedena činnost vězeňské služby, typy věznic a programy zacházení. Práce také popisuje vznik českého vězeňství, historii odívání, stravování, ubytování odsouzených, hygienu ve věznicích od počátku vězeňství až po současnost. Empirická část přináší výsledky výzkumného šetření zaměřeného na zjišťování spokojenosti vybraných odsouzených ve Věznici Pardubice a to v oblastech stravování, odívání, ubytování a hygieny ve věznici.

Klíčová slova: kultura, estetika, vězeňství, odsouzený, výkon trestu odnětí svobody, resocializace, stravování, ubytování, odívání, hygiena

Annotation

The bachelor essay titled “Socializing influence of culture on the convicts in imprisonment” tries to discover lives of the convicts in imprisonment. We are talking about terms such as culture, socialization or an aesthetic education. We also mention activities of prison service, different types of prisons and their programs. This essay also describes origins of Czech prison system, history of clothing, catering and accommodation of the convicts or hygiene in prisons since early prison system until now. Empirical part brings the results of research about how satisfied certain convicts are with the catering, clothing, accommodation and hygiene in Pardubice Prison.

Keywords: culture, aesthetics, prison system, convict, imprisonment, resocialization, catering, accommodation, clothing, hygiene

Přehled použité literatury

Zákony:

1. Zákon České republiky č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění
2. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, platný od 1. 1. 2010

Literatura:

4. Bajkura, L., *Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*, Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-555-6
5. Domácí řád pro věznice krajských soudů, Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1945.
6. Hála, J., *Úvod do teorie a praxe vězeňství*, České Budějovice: ŠERS, 2005. ISBN 80-86708-05-5
7. Hála, J., *Teorie a praxe vězeňství II.*, Optimalizace výkonu trestu odnětí svobody, Jihočeská univerzita České Budějovice, 1999.
8. Jilčík, T., Zapletal, L., *Sociologie*, Brno: IMS Brno, 2008.
9. John, P., *Věznice Valdice v proměnách času*, Praha: VS ČR, 2007.
10. Jůva, V., *Základy pedagogiky*, Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8
11. Jůva, V., *Estetická výchova*, Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-12-5
12. Jůzl, M., Olejníček, A., *Penologie a penitenciární pedagogika*, Brno: IMS Brno, 2004.
13. Kolektiv autorů, *Slovník cizích slov*, Nakladatelství Pali, 2008. ISBN 978-80-903875-3-9
14. Kraus, B., Sýkora, P., *Sociální pedagogika 1*, Brno: IMS Brno, 2009.
15. Kýr, A., Kafková, A., Fábryová, L., *Z minulosti do přítomnosti pankrácké věznice*, Praha: VS ČR, 2009.
16. Kýr, A., Řeháček, M., Gonza, H., *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*, Praha: VS ČR, 1998.
17. Lyons, L., *Historii trestu*, Praha: Svojtka & Co., 2004.
18. Nadace Klíč, *Evropská vězeňská pravidla*, Praha: VS ČR, 1996.

19. Průcha, J., *Interkulturní psychologie*, Praha: Portál, 2004. 80-71788856
20. Řehoř, A., *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce*, Brno: IMS Brno, 2008.
21. Sochůrek, J., *Kapitoly z penologie I – III.*, Technická univerzita Liberec: 2007. ISBN 978-80-7372-204-3
22. Uhlík, J., *Historie věznění a vězeňství v Čechách*, Stráž pod Ralskem: IV VS, 2006. ISBN 80-239-9417-4

Časopisy:

23. Historická penologie č. 5/2004, Praha: Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2004.
24. Historická penologie, č. 1/2006, Praha: Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2006.
25. Historická penologie, č. 3/2010, Praha: Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2010.
26. České vězeňství č. 3/2010, VS ČR Praha: 2010.
27. Zvesti sboru väzenskej a justičnej stráže, č.2/2010.

Internetové stránky:

28. www.vscr.cz, 26. 1. 2012.
29. www.imaturita.cz , 9. 1. 2012.
30. www.muni.cz , 9. 1. 2012.
31. www.dobromysl.cz, 11. 1. 2012.
32. www.ivvs.cz, 11. 1. 2012

DOTAZNÍK

(slouží k zpracování statistických údajů)
Odpovědi, které si vyberete, zakřížkujte, napište odpověď.

1. Do jaké věkové kategorie patříte

- 18 - 25 let
- 26 - 45 let
- 46 - 60 let
- 61 a více

2. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- základní
- střední odborné učiliště (bez maturity)
- střední odborná škola
- vyšší odborná škola
- vysokoškolské

3. Délka Vašeho výkonu trestu

- méně než 1 rok
- méně než 3 roky
- méně než 5 let
- méně než 10 let
- více než 10 let

4. Pokolikáté jste ve výkonu trestu?

- poprvé
- podruhé
- potřetí
- počtvrté
- popáté
- více, pokolikáté.....

5. Jak jste spokojen s kvalitou stravování ve věznici?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- spíše nespokojen
- rozhodně nespokojen

6. Jste spokojen s množstvím stravy, kterou dostáváte ve věznici?

- ano
- ne

7. Pociťujete nedostatek nějaké potraviny?

- ano
  - ne
- pokud ano, jaké potraviny.....

8. Jste spokojeni s vězeňským oblečením?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- spíše nespokojen
- rozhodně nespokojen

9. Co byste na oblečení změnili?

- barvu
- materiál
- střih
- jiné.....

10. Jak jste spokojeni s četností výměny čistého oblečení?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- spíše nespokojen
- rozhodně nespokojen

11. Jak jste spokojeni s výměnou ložního oblečení?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- spíše nespokojen
- rozhodně nespokojen

12. Vyhovovalo by Vám spíše vlastní oblečení než vězeňský stejnokroj?

- ano
- ne

13. Jste spokojeni s vybavením cel?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- spíše nespokojen
- rozhodně nespokojen

14. Kolik spolubydlících s Vámi obývá celu?

.....

15. Chtěli byste být sami na cele?

- ano
- ne

16. Jste spokojeni s vytápěním cel v zimě?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- spíše nespokojen
- rozhodně nespokojen

17. Co byste zlepšili na ubytování?

.....
.....

18. Jaká je hygiena v prostředí věznice?

- výborná
- dostatečná
- nedostatečná

19. Kolikrát týdně byste se chtěli sprchovat?

- 1x týdně
- 2x týdně
- 3x týdně
- 4x týdně
- vícekrát

20. Co byste zlepšili ohledně hygieny?

.....
.....

21. Myslíte si, že nyní jsou podmínky ve vězení lepší než před rokem 1989?

- ano
- ne
- nemohu posoudit

Příloha č. 2: Historická cela z 1. poloviny 20. století

Příloha č. 3: Vězeňský oděv a poutací prostředky z 50. let 20. století

Příloha č. 4: Vězeňský oděv a poutací prostředky ze 70. let 20. století

Příloha č. 5: Současný oděv odsouzených

